

● VISATI VÄLJA

Haapsalu lammutas spordibaaside mässulise nõukogu

Haapsalu Spordibaaside nõukogu liikmed Riho Lepp (Isamaa) ja Heikki Sool (Isamaa) said läinud reedel enne keskpäeva linnavalitsuselt teate, et on nõukogust välja arvatud.

KAIRE REILJAN, KAIE ILVES
info@le.ee

Mõlemad leiavad, et nad arva-
ti välja, sest on linnapea Urmas
Suklese valimisliiduga HaRi opo-
sitsioonis ning olid vastu spordi-
baaside juhatuse otsusele rajada
Krahviaeda padeliväljak.

Haapsalu linnapea Urmas Suk-
les ütles Lääne Elule, et Lepp ja
Sool hakkasid koos kunagise voli-
kogu esimehe ja Suklese koalitsio-
onipartneri Jaanus Karilaiuga
(Isamaa) ajama spordibaaside suhtes
linnavalitsusele arusaamatut
negatiivset poliitikat. „Ka padeli-
väljaku osas,” märkis Sukles.

Linnapea tunnistas, et Lepa-
ga on koostööd teha keeruline
pärast seda, kui too HaRi valimisliitu
Suklese sõnul alusetult süü-
distas. Lepp kritiseeris valimisliitu
linnavolikogu märtsistungil,
kui teatas oma väljaastumisest
HaRist ja liitumisest Isamaaga.

Haapsalu Spordibaaside juhata-
se liige Sulev Vare ütles, et padeli-
väljaku ostmise oli tema otsus ja
kuna see maksis alla 10 000 euro,
siis ei pidanud ta selleks nõuko-
gult luba küsima. Küll aga teavitas
ta nõukogu mullu detsembris,
et Rootsist oleks võimalik soeta-
da soodsalt padeliväljakuid, mil-



Paralepas on padeliväljak olemas, aga see on erakätes.

HEINRIH HEINTALU

Padel

Padelit mängitakse
reketiga spetsiaalsel
väljakul nagu tennis-
ki. Tennisest eristab
padelit see, et padeli-
väljakut ümbritsevad
seinad ja padelipall
ei lenda nii kiiresti
kui tennisepall. Sobib
igas vanuses.

lest ühe võiks spordibaasid endale
saada. Ükski nõukogu liige Vare
sõnul toona sellele vastu ei olnud.

Padeliväljakutest rääkis Vare-
le Haapsalu Promenaadi hoteli
omanik Tarmo Sumberg, kes
kavatsete soetada korraga sood-
selt mitu väljakut ning küsis, kas
spordibaasid oleks ühest huvita-
tud, sest tal jääb see üle.

Kuna nõukogu poolt- ega ka
vastuseisu ei väljendanud, andis
Vare Sumbergile jah-sõna. „Kui

oleks nõukogus vastuseisu olnud,
oleksin Sumbergile seda öelnud
ja väljakut poleks ostnud,” ütles
Vare Lääne Elule.

Lepa ja Soola sõnul oleks spor-
dibaasidel padeliväljakust tähtsa-
maid investeeringuid, näiteks Para-
lepa terviserajad, mis on puruks
sõidetud, või Krahviaia tennisväl-
jakud, mis vajaks drenaaži, et need
pärast vihma kiiremini kuivaksid.

„Teeme olemasolevad asjad
korda, et need hakkaks raha sisse

tooma,” ütles Sool. „Nüüd vahe-
tati meid nõukogus välja ja tahe-
takse toore jõuga see väljak püsti
panna. Haapsalus pole ühtegi
padelitreeneriit ega ühtegi pade-
litreenivat last.”

Paralepas on olemas kaks era-
kätes padeliväljakut, millega lin-
nale kuuluvad spordibaasid Soola
sõnul konkureerima hakkaksid.

„Minu jaoks on asjad käinud
tagurpidi. Kõigepealt toodi väl-
jak, siis anti ehitusluba ja siis

tuldi nõukogult paigaldami-
seks raha küsima,” ütles Lepp.
Väljaku paigaldamine maksaks
40 000–50 000 eurot.

Kui Vare detsembris padeliväl-
jakust rääkis, pidasid Lepp ja Sool
seda lihtsalt infoks. Lepa sõnul pol-
nud juttu sellest, kui palju pade-
liväljak maksma läheb, öeldi, et
saab odavalt. „Võtsime teadmiseks
ja sinnapaika see jäi,” ütles Lepp.

Viis päeva hiljem selgus, et
padeliväljak on juba Haapsallu
jõudnud. „Minul lõi selle peale
tule põlema ja teavitasin nõu-
kogu, et kavatsen teha väljaku
teemal järelepärimise,” mee-
nutas Lepp.

9. veebruaril läkski nõukogu
liikmete allkirjadega päring tee-
le. 3. märtsi koosolekul olid kõik
nõukogu liikmed padeliväljaku
suhtes kriitilised. 11. aprillil vis-
kas linnavalitsus Lepa ja Soola
Haapsalu Spordibaaside nõuko-
gust pikema jututa välja.

Lisaks Soolale ja Lepale kut-
sus linnavalitsus nõukogust taga-
si selle esimehe Sulev Saarevälja,
kes Suklese sõnul oli selleks ise
soovi avaldanud. Asemele nime-
tati Lauri Väli, Tõnis Siir ja Mati
Hunt (kõik HaRi). Veel on nõuko-
gu liikmed Ilona Aasvere ja Mati
Seppi (mõlemad HaRi).

● LÜHIDALT

Sündimus on rekordmadal

Aasta esimese kolme kuuga on
siseministeeriumi andmeil Lää-
nemaal registreeritud 28 sündi:
jaanuaris ja veebruaris kaheksa,
märtsis 12.

Võrreldes mulluse esimese kvar-
taliga on tänava Läänemaal regist-
reeritud kaheksa sündi vähem. Mul-
lu samal ajal sündis 36 last. Võrrel-
des 2022. aastaga on aga tänava
samal ajal sündide arv vähenenud
15 lapse võrra.

Aasta lõikes oli mullu kõigi ae-
gade madalaim sündimus: üle Ees-
ti registreeriti 9646 sündi, neist
127 oli Läänemaal. Sellele eelne-
nud kolmel aastal sündis Läänemaal
üle 160 lapse aastas, 2020.
aastal 199.

Läänemaal registreeritud sün-
de loeb siseministeerium selle jär-
gi, kuhu on vastasündinu elukoht re-
gistreeritud.

Malle-Liisa Raigla

Läänemaa režissööri film kogus auhinda

Tänavusel Eesti filmi ja teleau-
hindade (EFTA) galal korjas Mar-
ko Raadi film „Biwa järve 8 nägu”
enamiku filmiauhindadest.

Raat sai selle filmi eest parima
režissööri tiitli. Sama filmi eest tun-
nistati parimaks filmioperaatoriks
Sten-Johan Lill ja parimaks filmi-
kunstnikuks Kristina Lõuk.

Ka said parima kostüümikunst-
niku preemia Reet Aus ja parima
grimmikunstniku preemia Liis-
si Põllumaa oma töö eest selles
filmis.

Tiina Tauraste tunnistati Önne
rolli eest filmis „Biwa järve 8 nägu”
parimaks naisnäitlejaks.

EFTA peakorraldaja on Eesti fil-
mi instituut.

Andra Kirna

TAF:fest

HAAPSALU JAZZIFESTIVAL

18-19|07|2025

AIMLA & TAFENAU KVINTETT | RAHEL TALTS
ENSEMBLE & KARMEN RÕIVASSEPP | JASON
HUNTER BALTIC QUARTET | ALONETTE | ELLIP
| TRYGVE SEIM QUARTET "HELSINKI SONGS" |
"KUMMARDUS JONI MITCHELLILE" LIISI KOIKSON,
MARIANNE LEIBUR & RAUL SÖÖT JAZZBAND |
ESTONIAN DREAM BIG BAND & MARVI VALLASTE

50 AASTAT KULTUURIMAJA AVAMISEST

26. aprillil 2025
uksed kell 19:00

Päeva juhivad
õed Aknad

HAAPSALU KULTUURIKESKUSE SÜNNIPÄEVAPIDU

Tantsuks mängib
THE SWINGIN' SISTERS & BAND
Valgus Remo Sirila

www.kultuurimaja.ee
Tasuta

Lääne Elu

● JUHTKIRI

Mängime padelit

Haapsalu Spordibaaside padeliväljaku soetamine näeb välja nagu nõobi külge pintsaku õmblemine. Kõigepealt ostetakse Rootsist väljak, mis maksab umbes 10 000 eurot ehk tehakse investeering summas, mis nõukogu heakskiitu ei vaja ja mille võib juhatus oma peaga ära teha. Siis aga tullakse nõukogu juurde jutuga, et väljak on tarvis püsti panna ja selleks läheb vaja viis korda suuremat investeeringut. Püsti panemata väljakust pole ju mingit kasu ka. Näete, ostime ilusa nõobi, soodsalt saime, aga kasu sest üks pole – ostame nüüd selle juurde kena pintsaku!

Nõukogu tegi loomulikult õigesti, et hanke mõttekuse vaidlustas. Juba algusest peale oleks juhatus pidanud rääkima koguinvesteeringust, mis võib ulatuda 60 000 euroni. See on tõepoolest summa, mida spordibaasid saaksid palju targemini olemasolevate rajatiste parandamiseks kulutada, selmet hakata eraettevõtja padeliväljakutega konkureerima. Põhimõtteliselt tegi nõukogu oma tööd ehk kaitses omaniku (Haapsalu linna) huve.

Linnavalitsus tasus ent linna huvides käitunud nõukogu liikmeile nii, et viskas nad nõukogust välja. Nende asemele pandud uued liikmed suure tõenäosusega juhatusele enam vastu ei hakka – muidu visatakse kindlasti nemadki välja ja pannakse järgmised, nii et padeliplats on nüüd siis see asi, mille Haapsalu saab. Paralepa terviseraja parandamise või Krahviaia tennisplatsi kuivendamise asemel.

Spordibaaside nõukogus toimunu on üsna ilmselt enne sügisei valimisi aktiveerunud poliitilise võitluse tulem ning seda tunnistavad otse või kaude kõik osapooled. Kurb on ent see, et selle padelitur- niiri käigus paistavad kaotajaks jäävat linna huvid.

● TEISED LEHED

Eesti peab elektrimajanduses tiinekaeast välja kasvama

ÄRIPÄEV. Eesti sai palju aastaid nautida Põhjamaade soodsat elektrit, mille sealse elektritarbijad aastakümneid tagasi ehitatud elektrijaamade abil kinni maksid. Nüüd on aeg täiskasvanuks, see tähendab energiarikkaks saada, kirjutab Energiasalv Pakri juhatuse liige Peep Siitam Äripäeva arvamuskonkursile Edukas Eesti saadetud artiklis.

Kõigis Läänemere-äärsetes riikides on varustuskindluse tagamiseks puudu juhitavatest elektrijaamadest ning tuleb ehitada uusi. Uute elektrijaamade ehitamine – ja eelkõige juhitavate elektrijaamade ehitamine – pole turutingimustel kusagil Euroopas võimalik. Elektritarbijad peavad elektrituru täiendavat tuge pakkuma.

Võltsmugav sõltuvus Põhjamaade energiajulgeolekut tagavast soodsast elektrist on tegelikult illusioon ühenduste füüsilise haavatavuse ning kaablite kõrge maksumuse tõttu. Isegi juhul, kui Soomes on elekter Eestist kordades soodsam, siis Eesti tarbijani see ei jõua, sest kahe piirkonna elektrihinna vahe kasseerivad sisse kaabliomanikud. Nii näiteks on Eleringi kassas varsti ligi miljardi euro ulatuses raha, mis laekunud nn ülekoormustasust.

Kaablitest ükski on vähe. Soodne kodumaine tootmisvõimsus on objektiivne vajadus. Kurbloolus on, et sellised jaamad ei saa tekkida n-ö turupõhiselt. Väikese muutuvkuluga elektrijaamad viivad – nagu nimigi ütleb – muutuvkulutustel põhineval elektriturul hinna alla, kuid ei saa samal põhjusel katet oma kapitalikulutustele.

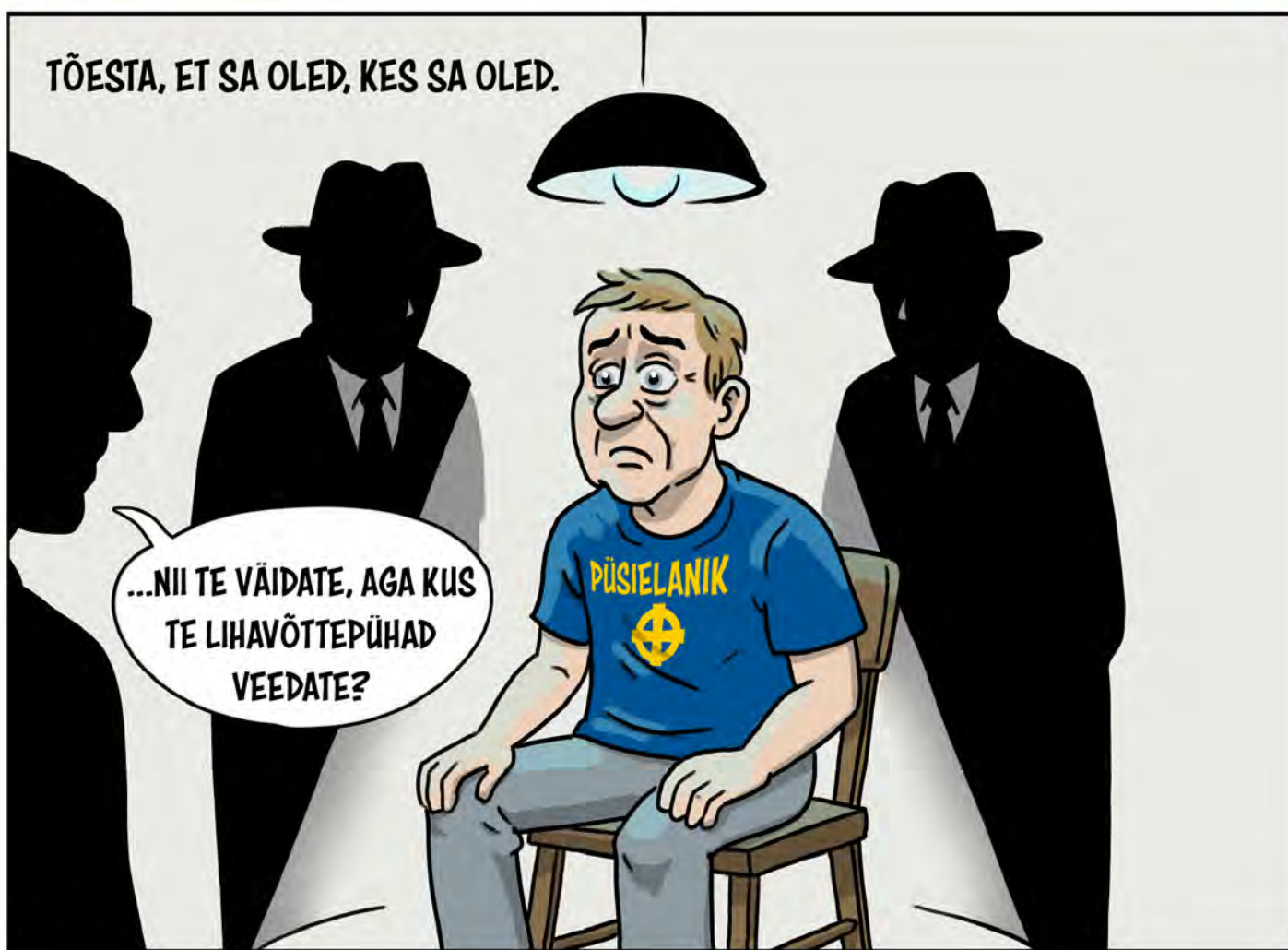
Soovides saada energiarikkaks, peame kodanikena nõudma soodsaimat elektrihinda ja energiajulgeolekut tagavat kombinatsiooni kodumaistest tootmisvõimsustest. Seejuures pole tähtis, kas soodsaim kombinatsioon saadakse turutingimustel või mitte, kirjutab Siitam.

● LAUSELAEN

„Kohalike omavalitsuste liigas liigume pigem Põhja-Korea suunas.”

Ettevõtja **Tarvi Sits** (Isamaa) hindab Lääneranna vallavalitsuse tegevust valla maine kujundamisel. Lääne Elu, 15. aprill

NÄDAL



Kohalike valimiste jõujooned on paigas

Kohalike valimisteni on jäänud täpselt kuus kuud. See on pikk aeg, mille jooksul Eesti poliitikas võib mõndagi muutuda, kuid mitmetele neist muutustest on ühel või teisel viisil juba hoog sisse lükatud.

Paljudele tuli ootamatult Reformierakonna esimehe ja peaministri Kristen Michali kitsas ringis tehtud otsus sotsiaaldemokraadid valitsusest ära saata. Pigem oleks oodatud, et min- geid vahetusi Toompea koalitsioonis tuleb kohalike valimiste järel. Kuu aega hiljem võib ettevaatlikult hin- nata, et Michal tegi just valimisi sil- mas pidades enda erakonnale kasu- liku käigu.

Reformierakonnal ja eriti selle esimehel paistis veebruari seisuga ees seisvat pikk vindumine reitin- gute madalas keskosas koos piinli- ku lüüasaamisega oktoobris – Tallin- nas ja võibolla isegi Tartus. Politoloog Martin Möldri ühiskonnauuringute instituudi ja Norstati küsitlusel põhi- nev mudel näitab praegugi, et koha- likes volikogudes üle Eesti osutub võidukaks Isamaa ja Tallinnas või- dab Keskerakond.

Teisedki uuringud näitasid Refor- mierakonnale viletsat toetust, veel madalam oli aga esimehe isiklik popu- laarsus. Michali diagnoos võis olla lihtne: midagi tuleb kiiresti ja otsus- tavalt muuta, et anda tegudega mär- ku ebapopulaarsetest maksutõusu- dest ja rohepöördega kaela sadanud inflatsioonist distantseerumisest ning keskendumisest majanduskasvule ja riigikaitsele. Selleks sobis sotside opositsiooni saatmine suurepäraselt.

Esimesed indikatsioonid tulemus- test on Reformierakonnale lootus- andvad. Uuringud näitavad lühike- ses plaanis toetuse kasvu. Valitsuse sõnumid on kõik suunatud „vana hea” andrusansipliku Reformierakon- na kuvandi tagasitoomisele ja need leiavad pärast pikka vasakpoolsete



ANVAR SAMOST
kolumnist

moealgatuste rajal sumpamist pal- ju tähelepanu.

Lisaks on opositsioonis nüüd palju rohkem kakofooniat, kuna sotsiaal- demokraadid pidid väga suure kiiru- sega ümber orienteeruma veel mõned nädalad varem nende enda eest vee- tud poliitika kritiseerimisele, aga vanad opositsioonierakonnad ei soo- vi neid mõistetavalt omaks võtta. Isa- maa roll opositsiooni selge liidrina on vähem nähtav ja sellestki anna- vad reitingud juba märku.

Ühtlasi on Eesti majandus pärast kolme mõõna-aastat taas elavne- mas, vähemalt pika languse baasil ja praegu.

See kõik ei tähenda, et Refor- mierakond on kohalikel vali- mistel head tulemust tege- mas. Neil ei ole õnnestu- nud leida Tallinna paremat linnapea- kandidaati Pärtel-Peeter Perest, kelle kohta erakonna enda uuringud väi- detavalt midagi toredat ei näita. Aga uuringutetagi on selge, et Pere võib küll saada hääli Kalamaja mullis, kuid laiem populaarsus ei tule, vaatamata viimastel kuudel rattateedest eemale hoidmisele. Isegi Lamborghini roolis poseerimine ei aita.

Palju kindlamalt võib end paradok- saalselt tunda Keskerakond. Neil on küll kaelas miljoni euro suurune trahv ja raha seega kampaaniaks pole, aga kampaania on neile ära teinud tei- sed erakonnad. Esiteks põhiseaduse

muutmine mittekodanike valimisõi- guse äravõtmiseks, kus Keskerakond ainsana vastu hääletas ja teiseks Vene õiguse kiriku vastu sihitud kiriku- te ja koguduste seaduse muutmine.

Mihhail Kõlvarti ainsaks mureks jääb siin täpselt oma sõnumit doseerida, aga eristumine venekeel- sete valijate silmis on tehtud. Seda kinnitab ka kasvav toetus selles vali- jagrupis, mis üle mitme aasta ulatub 60 protsendist kõrgemale.

Sõltub eestikeelsete valijate eelis- tustest, kas Keskerakonnal avaneb Tallinnas võimalus teha uus linna- valitsus koos Reformierakonna või EKREga.

Linnapeakandidaadi osas on Isamaa Reformierakonnaga mingis mõttes sarnases, aga siiski palju mugavamas seisus. Kas Isamaal õnnestub leida lin- napeakandidaadiks mõni suur nimi, kes pärast edukat kohalike valimiste kampaaniat võiks erakonna kuvan- dit laiendada ja seejärel juba sisene- da üleriiklikku poliitikasse? Kui ei, siis kandideerib Tallinnas nimekirja eesotsas Urmas Reinsalu ja teeb valit- suse usaldushääletuse kampaaniaga pigem tugeva tulemuse.

Sotsiaaldemokraatidelt võttis opo- sitsiooni jäämine pool aastat enne vali- misi ära tasuta nähtavuse ja andis – nagu Reformierakond plaanis – kao- taja maine. Lisaks pikk kõikumine mittekodanike valimisõiguse küsi- muses: see viis ilmselt venekeelsete hääled ega mõjunud veenvalt eesti valijate silmis.

Eesti 200 jääb kohalikel valimis- tel päris kindlasti igas mõttes kaota- jaks. Siin ei anna enam midagi teha.

● Valitsuse sõnumid on kõik suunatud „vana hea” andrus- ansipliku Reformierakonna kuvandi tagasitoomisele.

OHTLIK TÕBI

Suu- ja sõrataud ähvardab suure kahjuga

Läänemaa loomakasvatavad ütlevad kui ühest suust, et kui Euroopas leviv suu- ja sõrataud peaks Eestisse jõudma, toob see kaasa esialgu arvatust suurema kahju.

MALLE-LIISA RAIGLA
malleliisa@le.ee

„Minister lubas kõik kahjud kinni maksta. Ta ei kujuta ette, mida see tähendab,” ütles Lähtru põllumees Hardi Rehkal.

Võimalik taudipuhang tekitab loomakasvatajates ärevust ja hirmu. Et taud levima ei hakkaks, on kõik loomakasvatavad juba kasutusele võtnud ohutusmeetmeid. Siiski ei tormata regionaal- ja põllumajandusministeeriumi pakutavat taudiennetuse investeerint toetust taotlema.

Eksport kaob ja hind tõuseb
Lihaveisekasvataja Andres Vaani sõnul on taudi jõudmine Eestisse suurema mastaabiga sündmus, kui ette kujutatakse, ja see võib võtta suisa katastroofilised mõõtmed.

Lisaks sellele, et nakatunud loomaga farmis tuleb hukata kõik loomad, lõpeb taudi levides pikaks ajaks eksport Eestist. Kui haigus taandubki, siis ekspordi taastumine näiteks Kesk-Aasia riikidesse võtab aega aastaid.

„Majanduslik kahju on väga suur,” ütles Vaan. Ta tõi välja, et põllumajandus annab kaudselt tööd väga paljudele, näiteks transpordisektorile ja toidutootjatele. Lambakasvataja Argo Jõesoo sõnul annab taudi tulek tunda ka lihaostjate rahakotis. „Klient tunneb kõige valusamalt,” ütles ta. Juba praegu on liha kokkuostu hinnad Jõesoo sõnul kõrged ja tõenäoliselt hakkavad need taudi tõttu veelgi kerkima.

Ohtla Lihaveise juht Kulno Rehkal aga lisas, et taud hakkab külge ka metssigadele, -kitsedele ja põtradele, mis omakorda mõjutab jahipidamist.

Kontakte tuleb vähendada
Vaani sõnul on ta küll toetuse pakkumist näinud, kuid raha jagub vaid vähestele ja tema toetust küsima ei lähe. „Alati ei pea kõike toetuse eest tegema,” ütles Vaan.

Vaan rääkis, et on ennetusmeetmetena vähendanud farmis kontakte ja pannud desomatid. Kui farmist läheb loom tapamajja või müügiks, viib ta kokkupuudete vältimiseks looma oma transpordiga farmist ühe-kahe kilomeetri



Lihaveisekasvataja Andres Vaani sõnul võib suu- ja sõrataudi Eestisse jõudmine võtta katastroofilised mõõtmed ja kaudne kahju võib tulla suurem, kui esialgu arvatakse.

URMAS LAURI

kaugusele ja annab seal üle. Sarnaselt talitab ka Noarootsis veiseid kasvatav Margus Kask.

Selleks, et taudi levikut piirata, tuleb Vaani sõnul veel vaadata, et Leedust tulnud piima kokkust autod ei sõidaks otse farmi. „Ma keelaks ära selle,” märkis Kulno Rehkal.

Rehkalt sõnul peaks olema plaan valmis juhiks, kui taud jõuab Balti riikidesse. „Kas ka siis sõidavad autod tootjani?” küsis ta. Samamoodi ei tohiks Vaani sõnul tapamaja autod otse farmi sõita, vaid loomadele peaks olema vahepeatusena kogumiskeskus.

Uusi veiseid sisse ostes peavad need Vaani sõnul läbima korraliku karantiini, loomadelt tuleb võtta vereproovid ja teha uuringud. Suu- ja sõrataud pole ainus haigus, mis veiseid ohustab, seetõttu peavad loomakasvatavad kogu aeg bioohutusest kinni pidama.

„Kui oled eluaeg tööd teinud, valinud geneetika järgi loomi, siis mitte kuskilt samasuguseid loomi tagasi ei saa,” ütles Vaan.

Ennetusmeetmed on aastaid ajast, kui hakkas levima sigade Aafrika katk – kasutusel Läänemaa suurimas seakasvatustettevõttes Linnamäe Peekonis. Järgmise taudi leviku pärast on ka ettevõtte juhatus liige Siim Saareväli mures. Tema sõnul tähendaks taudi jõudmine Eestisse uusi lisapiiranguid.

Riigil plaani pole

Argo Jõesoo on ennetusmeetmetega läinud teist teed: ta viib lambakarja mais laiule, kuhu suvel on keelatud minna. „Laid on minu meele,” ütles Jõesoo.

Kui sügiseks, mil ta lambad jälle laiult tagasi toob, on olukord keerulisemaks läinud, lubas ta edasi vaatama hakata. „Võin üleolevalt kõlada, aga mina väga ei muretse,” ütles Jõesoo.

„Hirm on tõsine. Mida me edasi teeme, kui kogu kari tuleb tapamaja viia,” ütles Margus Kask. Tema on Läänemaa loomakasvatajatest ainus, kes kaalub toetusmeetmest raha küsimist – olenevalt sellest, mida raha eest teha võib.

Ühe variandina on Kasel plaanis rannakarjamaade värvaid tugevdada ja panna üles silte. Ta rääkis, et kui lautade juurde võraid ei satu, siis rannakarjamaale võib neid sattuda. Seal on Kase sõnul ka vastuolu mere äärde pääsemise õiguse ja loomade ohutuse vahel. „Kumb on ülimuslik?” küsis ta.

„Silt ei hoiu midagi ära,” märkis Kulno Rehkal. Rehkal heitis põllumajandus- ja toiduametile (PTA) ette, et ametil puudub kirja pandud plaan. „Mida tuleb teha, kui taud jõuab Läti? Millised piirangud siis on? Mis juhtub, kui Eestisse jõuab?” esitas ta küsimusi, millele vastust pole.

PTA teatas eile, et on loomapidajate toetamiseks koostanud infomaterjalid bioturvalisuse tagamiseks ning inimestele soovitusi reisimiseks ja looduses liikumiseks. Ameti peadirektori Raimo Heinami sõnul aitab suu- ja sõrataudi Eestisse jõudmise riski kõige paremini madalana hoida inimeste teadlik ja vastutustundlik käitumine.

esimees Aivar Oruste, et see on praegu nagu laskmata karu naha jagamine, sest asja otsustab volikogu, kes veel kandidaate arutanud ei ole.

Taeblas sai Hirno osavallakogult üksmeelse toetuse. Ka Oru osavallakogu hääletas Hirno poolt, kuid toetus polnud sugugi üksmeelne. „Meil oli üheksast liikmest kohal seitse. Hääletamisel oli Hirno poolt neli, kaks oli vastu, üks jäi erapooletuks,” ütles osavallakogu esimees Elle Ijubomirov. Tegelikult me ei tea puudujate hääli, nii et toetus ei ole kindlasti üksmeelne.”

URMAS LAURI

LÜHIDALT

Kinos saab kohtuda filmi autoriga

Laupäeval juhatab Haapsalu kultuurikeskuses dokumentaalfilmi „Kingitud elu” sisse filmi autor Maria Avduško, keda küsitleb Haapsalu kino projektijuht Vendo Jugapuu.

Film viib vaatajad Hille Tänavsuu nimelise vähivafondi Kingitud Elu igapäeva ja portreerib raske haigusega silmitsi seisvaid inimesi, kuid ka neid, kes on fondi juures abiks: annetajad, vabatahtlikud, kogujad.

Jugapuu sõnul näidatakse seda filmi vähestes kinodes piiratud ar-

vul: „Praegu on kavas vaid Artises ja Haapsalu kinos.”

Jugapuu sõnul soovib ta edaspidi senisest enam autoreid või filmitegijaid filme sisse juhatama kutsuda. „Kuna viimasel ajal on palju Eesti filme, siis on võimalusi avaldada,” ütles ta. „Tundub, et ka filmitegijad püüavad sellele rohkem rõhku panna.”

Tänavu on kahel korral olnud eriseanss filmi „Fränk” osalistega.

Malle-Liisa Raigla

RMK paneb kasvama 443 000 puud

Riigimetsa majandamise keskus (RMK) istutab tänavu 20,3 miljonit noort puud, neist Läänemaale 443 000. Kavas on istutada 155 000 mändi, 211 000 kuuske, 26 000 kaske ja 51 000 sangleppa. Üle Eestist istutavad ligi poolteist tuhat in-

mest riigimetsas puid kokku 9400 hektaril. „Jätame 15–20 protsenti raiesmikest looduse kujundada neis paigus, kus on soodsad tingimused, et ala uueneb sobilike puuliikidega ise,” selgitas RMK metsakasvatust juht Toomas Väärt.

Lääne Elu



LIIKUMISABIVAHENDITE INFOPÄEV HAAPSALUS, 21.04.2025

Aadressil Lihula mnt 6, Haapsalu

Kell 10.00-12.00

Üritus on kõigile tasuta

Lisainfo: www.invaru.ee



Haapsalu
Kutsehariduskeskus
 2. mai 2025
 09:45-16:30
 www.laanesport.ee/koolitus-5

TASUTA!

Koolituse läbijale
TÕEND!

KOOLITUS

Terviseliikuja toitumine

Koolitaja **Janar Säkk** – Tallinna Ülikooli Haapsalu kolledži õppejõud, koolitaja, treener ja toitumisenõustaja. Samuti noorsportlaste toitumishariduse „Söö nagu proff” (2024) autor.

Koolituse läbinu:

- suudab seletada peamiste toitainete peamisi ülesandeid ning mitmekülgse, tasakaalustatud ja vajadustele vastava toitumise põhimõtteid;
- hindab toitumise mõju treeningule ja taastumisele ning oskab teha teadlikud toiduvalikute ja portsjonite suuruste otsused, et toetada liikumistegevust;
- oskab kasutada oma teadmisi toitumise alal lahenduste leidmisel, et toetada tervislike eluviiside juurutamist oma sihtgruppides.

Teie mõtted Läänemaa liikumisharrastuse edendamiseks on olulised!



vormsi

LÄÄNE-NIGULA

Maist on Lääne-Nigula vallavalitsus kolmeliikmeline

Lääne-Nigula vallavanem Janno Randmaa esitab järgmisel nädalal volikogule kinnitamiseks vallavalitsuse uue struktuuri, kus kaks piirkondlikku abivallavanemat on Katrin Viks ja Aivo Hirno.

Eile lõpetas Randmaa Kullamaal osavaldades piirkondlike abivallavanemate kandidaatide tutvustamise. „Positiivsed vastused igalt poolt,” tões vallavanem.

Volikogu kinnitatud uues struktuuris on ka valdkondliku abivallavanema ametikoht, aga selle palgamisest Lääne-Nigula esialgu loobub. Mais alustav vallavalitsus saab tegutseda kuni kohalike valimisteni sügisel. Randmaa sõnul on ras-

ke nii lühikeseks ajaks asjalikku inimest leida ja pelgalt kohatähtsaks pole mõtet kedagi palgata.

„Kui tuleb ideaalne võimalus, on mul alati võimalik muutus sisse viia,” ütles Randmaa. „Aga pigem kasutan abivallavanemale mõeldud palgaraha mõnes projektis, et töös asjad edasi liiguksid.”

Randmaa sõnul oleks vallavalitsus ideaalkujul viieliikmeline, kus teistele lisaks oleks veel haridus- ja sotsiaalvaldkonda juhtiv abivallavanem.

Risti, Kullamaa, Martna ja Palivere osavaldad hakkab juhtima praegune Kullamaa osavallavanem Katrin Viks.

Üksmeelselt Viksi poolt olnud Martna osavallakogu esimees Tanel Tiisler ütles, et Viksi kasuks räägivad pikaajaline töökogemus omavalitsuses, meeskondade juhtimine ja piirkonna tundmine. Viks sai toetuse ka Paliverest, Ristilt ja Kullamaalt.

Põhjapoolsete osavaldade tegevust hakkab koordineerima Hirno. „Pikaajaline töökogemus omavalitsuses, sadamate ja mereteema tundmine, kogemus majandustööde korraldamisel,” kiitis vallavanem mereäärsete osavaldade juhi kandidaati.

Nõva osavallakogu oli kandidaadiga nõus. Siiski ütles selle

● PLIIATSI JA PINTSLIGA

Haapsalu kunstikool sündis koos Valge Daami lavastusega

Sel õppeaastal 45. aastapäeva tähistavas Haapsalu kunstikoolis saab haridust 170 last ja täiskasvanut.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

1979. aasta oli Haapsalule eriline: suurejooneliste pidustuste tähistati linna 700. sünnipäeva ja esimest korda mängiti linnuseõuel vabaõhulavastust Valgest Daamist. Lisaks tänini mängitavale vabaõhulavastusele sündis ka Haapsalu kunstikool, mille käimasolev õppeaasta möödub 45. sünnipäeva tähe all.

Just linna suurt juubelit kasutas toonane Haapsalu kultuuriosakonna juhataja Andres Kaus ära kunstikooli asutamiseks, sest nagu on kirjas kunstikooli kodulehel, oli tol ajal tava avada koole ja kultuuriasutusi mõnel tähtpäeval.

Algus tehti kultuurimajas

Õppetööks vajalikud ruumid leiti mõni aasta varem avatud Haapsalu kultuurikeskuses ja kooli esimeseks direktoriks tuli äsja klaasikunstnikuna Eesti riikliku kunstiteaduse instituudi lõpetanud Rein Eskel.

Esimesed kümme aastat tegutseski kool kultuurimajas, kuigi näiteks keraamikakursused toimusid tol ajal hoopis Haapsalu 8klassilise kooli, praeguse algkooli keldrikorruse kunstiklassis, kus keraamikaõpetaja May Aavasalu põhikohaga töötas.

Esimese kümne aastaga jõudis koolil olla kolm direktorit: pärast Eskelit Inge Raondi ja Vaike Õlekõrs. Raondi ajast on koolis siiani õppevahenditena kasutusel Leningradist toodud kipskujud. „Need on palju nüansirikkamad kui tänapäevased,” ütles kunstikooli vilistlane ja praegune õpetaja Elis Saareväli.

Õlekõrre direktoriks olemise ajal aastal 1988 kolis kool aga Karja 25 majja ehk praegusesse Okase muuseumi. Seal oli ruumi lahedamalt ja õpilaste arv hakkas kasvama.

Suure soojusega meenutavad õpetajad siiani Okase maja mõnusat hoovi, kuhu ehitati rakukeraamika ahi ja kus sai ilusa ilmaga välitunde pidada. Kuigi praeguse koolimaja juures sellist mõnusat õue ei ole, ütles kooli vilistlane ja õpetaja Indrek Jets, et parigid ja promenaad on välitundide pidamiseks siiski käe-jala juures.

Kolimised ja tulekahjud

Enne viimasesse koju jõudmist elas kunstikool üle kaks tulekahju ja veel ühe kolimise, Karja 6 majja ülemisele korrusele.

Esimene tulekahju oli 1999. aasta jaanuaris, kui kuri käsi oli teinud tule kooli koristaja kappi. Jets meenutas, et tema oli see, kes tulekahju avastas. „Suits oli kahe korruse vahelise platvormini. Üritasin tulekahju kustutada kustutada, aga eriti kasu sellest ei olnud,” kirjeldas ta. Kohale kutsutud päästjad said tulest kiiresti jagu ja suuremat kahju see ei teinud – õppetöö jätkus juba kolme päeva pärast.

Tunduvalt hullem oli poolteist aastat hiljem Karja 6 majas üle elatud tulekahju. Kuigi kunstikooli ruumid jäid otsesest tulest puutumata, tegi palju pahandust kustutusvesi. Toona kunstikooli juhtinud May Aavasalu meenu-



Kunstikooli õpetaja Aide Leit-Lepmets (vasakul) kunsti- ja muusikakooli kokkusaamisel õpetust jagamas.

2 X ARVO TARMULA



Täiskasvanud keraamikaharrastajad.

tas, kuidas ta päästjate loal, kuid omal vastutusel pojaga põlevast majast dokumente välja tassis. Muud aga päästa ei suudetud.

Pärast viimast põlengut oli kool poolteist aastat kodutu. Õppeaasta avaaktust peeti näiteks lossipargi murul ja tunnid toimusid linna eri paigus. „Direktori kabinet oli näiteks algkooli vastas restoranis. Seal oli hea rahulik,” meenutas Aavasalu. Tema sõnul õpilaskond sellel segasel ajal küll vähenes, kuid kool suudeti vaatamata kõigele säilitada.

Kool jõudis oma koju

Kõige kauem, koguni 27 aastat, juhtis kunstikooli May Aavasalu. Kunstikooli vilistlased ja praegused õpetajad Saareväli ja Indrek Jets on seda meelt, et Aavasalu on värvika olemuse ja omapärase keraamikaga kunstikooli imago palju mõjutanud.

2017. aasta jaanuaris kolis kunstikool haapsallaste seas vana apteegina tuntud majja Lossiplatši servas Jaani tänavale. Pool aastat varem oli kool saanud ka uue direktori, Marika Aedviiru.

Kuigi praeguses koolimajas on enamik klasse läbikäidavad, ütlesid õpetajad üksmeelselt, et nii häid töötütingimusi pole neil varem olnudki – ruumid on soojad ja maja nii mõnus, et õpilased ega ka õpetajad kipu öhtul pärast tundide lõppu koju kiirustama.

Oma galerii on tähtis väljund

Okase muuseumi majas tegutsedes sai kunstikool maja esimesel korrusel oma galerii – see oli esimene kunstigalerii Haapsalus. Samas galeriis toimus ka Haapsalu esimene välisnäitus – 1989. aastal eksponeeriti seal esimest korda raamatuiillustraator Ilon Wiklandi loomingut.

Maailmakuulsal kunstnikul oli näitusega seoses ainult üks soov – galerii põrand tuli värvida tuvihalliks, mis polnud Aavasalu sõnul värvinappuse tõttu lihtne ülesanne.

Selles, et ühel kunstikoolil peab olema oma galerii, on õpetajad veendunud. „Galerii on väljund, kus näidata, mida teeme,” ütles Aavasalu.

Saareväli võrdles, et kui muusikakooli õpilased saavad õpitut näidata kooli korraldatud kontsertidel, siis kunstikoolil on selleks näitus. Võimalus oma töid näitusel näidata tõstab õpilaste motivatsiooni.

Aavasalu meenutas üht juhust, kus galeriisse tuli õpilane koos ema või vanaemaga. „Laps läks ja näitas, et näe, siin on minu töö. Nad vaatasid seda ja rohkem neid ei huvitanud, kuigi üleval oli terve suur näitus.”

Praeguses kohas on kunstikoolil kolm galeriid. Majagalerii on avatud aasta ringi, hoovi- ja keldrigalerii vaid suvel. „Keldrisse sobivad sellised kiiksuga näitused,” ütles Aavasalu, kes on enda omapärast loomingut seal mitut puhku näidanud. Samamoodi on keldris näitusi korraldanud Jets, kelle meelest muudavad väikesed urud keldrigalerii võluvaks.

Algklassilastest täiskasvanuteni

Praegu õpib Haapsalu kunstikoolis koos Ridala osakonnaga 120 last ja poolsada täiskasvanut. Käi-

mas on kunstiring, ettevalmistusklass, põhikursus ja täiskasvanute kursused.

Täiskasvanute õpe sai Aavasalu sõnul alguse lühikursustest. „Hakkasime tegema kümnetunniseid kursusi – portselanimaal, keraamika jms. Kümnest tunnist ent ei piisanud ja tegime kümnetunnise jätkukursuse. Siis tuli aga keegi välja ideega, et miks ei võiks täiskasvanud nagu teised õpilased alustada sügisel ja lõpetada kevadel. Saigi nii tehtud.”

Samamoodi hakkas kunstikool vastu võtma algklassilapsi. Kui põhiõppega alustatakse 11–12aastaselt, siis algklassilapsed saavad enne käia juba kunstiringis ja ettevalmistuskursusel. Kuid nii nagu ei jätkka kõik kunstiringi lapsed hiljem kunstikooli põhiõppes, pole Jetsi sõnul põhikursusele saamise eeldus kunstiringis või ettevalmistuskursustel käimine.

Kunstikooli õpetajad on veendunud, et kõiki inimesi on võimalik õpetada kunstiga tegelema. „Kas neid just kunstnikuks on võimalik õpetada, aga hästi maalima, joonistama või keraamikat tegema küll,” ütles Saareväli. Jets lisas, et igal juhul arendab kunstiga tegelemine inimesel käelist osavust.

Kool, kus ei anta kodutööd

Laste puhul peavad kunstikooli õpetajad kõige tähtsamaks tahet kunstiga tegelda. Kui laps tuleb kooli ainult vanemate survele, siis sellest head nahka ei tule. „Mõni on andekas, aga kui ta ei viitsi või pole tal motivatsiooni, ei jõua ta nii kaugele kui see, kellel võibolla annet nii palju ei ole, aga kirg on suur,” ütles Jets. „Kui inimese ei taha, aga vanemad panevad, on see ka õpetajale päris tüütu.”

Kunstikool on selline kool, kus õpetajad oma sõnul saksapärast ordnungit taga ei aja.

„Oleme ju ise kunstikoolis käinud ja mäletame küll, et see võtab väga suure osa tavakooli järgest ajast. Järelikult peavad lapsed saama kunstikoolist selle lõbu ja meelelahutuse, mida tavakooli kõrvale on vaja. Nii et neile peab andma aega omavahel suhtlemiseks,” rääkis Jets.

Kunstikool erineb õpetajate sõnul mõnest teisest huvikoolist sellega, et koduseid töid seal ei anta ja püütakse olla paindlikud. „Kui õpilane ei saa tulla tema grupile ette nähtud ajal, leiame teise aja,” ütles Jets.

Kunstiski võivad huvid olla erinevad – keda kõnetab joonistamine, keda maalimine ja keda mõni kolmas asi. Jetsi sõnul teab ta aastate jooksul ühte inimest, kes tuli kunstikooli selleks, et õppida kunstiajalugu.

Lõputunnistuse saamiseks peab laps ikkagi kõigis ainetes arvestuse saama. Aga need, kes tunnistuse poole ei püri, saavad õppida ka osalise õppeajaga.

Keskcond, kus saab areneda

Sellest õppeaastast kunstikooli juhtiva Liina Viireti sõnul on õpetajate peamine ülesanne luua keskkond, kus õpilane saaks areneda. Plusiks peab ta seda, et kuna grupid on väikesed, jagub õpetajal tähelepanu igale õpilasele. „Nad tunnevad oma õpilasi läbi ja lõhki.”

Oma õpilaste üle on kunstikooli õpetajad uhked. Vilistlastest rääkides kerkib esimesena esile näitustega palju tähelepanu pälvinud Urmas Lüüs. Filmikunstnikuna on endale nime teinud Matis Mäesalu, kunstiteadlase ja kuraatorina Maarin Ektermann. Mitu Haapsalu kunstikooli lõpetajat õpib praegu kunstiakadeemias.

Hea võimalus õpilaste töid teiste Eesti kunstikoolide omadega võrrelda on üle aasta toimuv üle-eestiline lõputööde näitus. „Minu meelest meie suisa hiilgasime seal,” üles Saareväli. Viiret nõustus temaga: „Õpetajatel on jah põhjust uhke olla.”

Õpetajad on ise kunstnikud

Haapsalu kunstikoolis töötab praegu seitse õpetajat, kellest kolm on põhikohaga ja neist kaks kooli vilistlased. Kooli sünnipäevaviktoriini tehes avastas Viiret, et aegade jooksul on kunstikooli õpetajana töötanud kaheksa sama kooli vilistlast.

Kõik Haapsalu kunstikooli õpetajad on ühtlasi kunstnikud, kes korduvalt nii personaal- kui ka ühisnäitustel tees astunud. Septembris on taas tulemas õpetajate ühisnäitus. „Püüame neid iga paari aasta järel teha,” ütles õpetaja Aide Leit-Lepmets.

Jetsi sõnul on tähtis, et õpetajad ka ise käe soojas hoiaks. „Kui on endal mingi valdkonna vastu huvi ja silm särab, on seda parem õpilastele edasi anda,” ütles ta.

Loominguga tegelev õpetaja on eesküju ka õpilastele. Saareväli meenutas, kuidas üks täiskasvanud õpilane küsis kord temalt, kas ta ise ka midagi teeb või ainult õpetab. „Siis oli hea näidata: see maal on minu tehtud,” ütles Saareväli.



Eesti lasteraamatud olid Bolognas prominentsest esil.

● MESS

Ciao! Hello! Tere!

Tere, Juhan! Sina ka ihu ja hingega siin Itaalias. Kuidas teisiti, 31. märtsist 3. aprillini on eestlaste protsent Bolognas lasteraamatumessi peakülaliseks olemise tõttu hüppeliselt kasvanud. Ihu Sul, Juhan, õigupoolest pole, üksnes skelett, aga sellele vaatamata oled tänu Triinu Laanele publiku hulgas tehtud mees. Ülikond seljas ja lill nõopaugus. On põhjust uhke olla. Sinust jutustav raamat „Luukere Juhani juhtumused” on tõlgitud üheksasse keelde. Olgu peale, et inglased kutsuvad Sind Johniks ja itaallased Martiniks. Oled jõudnud laia ilma nagu ka paljud teised head eesti lasteraamatud.

KRISTA KUMBERG
info@le.ee

Kevad on lastekirjanduse vallas tegutsejatele – kirjanikele, illustreerijatele, tõlkijatele, koolitajatele, raamatukoguhoidjatele ja kirjastajatele – rändeaeg. Kes vähegi saab, võtab suuna Põhja-Itaalia linna nimega Bologna. Kui Tartus ülikool asutati, olid tudengid Bolognas juba 544 aastat koolipinki nühinud.

Euroopa vanim ülikoolilinn mõjub maailma lasteraamatute kogukonnale juba 62 aastat magnetina: seal peetav lasteraamatute mess pole küll ainus maailmas, aga kahtlemata vanim, suurim ja prestiižikaim. Sellel aastal oli messi peakülaline Eesti. Meie stand on Bolognas väljas olnud alates 2008. aastast, aga tänavu oli võimalus oma lasteraamatuid hoopis suuremalt tutvustada.

Mida see tähendas? See tähendas, et president Alar Karis avas raamatumessi, lisaks osales messil kultuuriminister Heidy Purga. Silver Sepp hullutas mitut puhku publikut nagu Hamelini linna vilepuhuja.

Eesti põhjalik programm
See tähendas meie kunstnike kahte suurt illustratsiooninäitust – üht linna südames Palazzo d'Accursios, teist messi peahallis, kus olid väljas 40 kunstniku pildid. Saja eesti autori ja illustraatori loomingut tõusis fookusesse.

Toimus üle 25 sündmuse, kümme vestlusringi, kohtumisi autoritega, raamatunäitusi, õpitube messil ja väljaspool seda.

Eesti programm oli põhjalik ja mitmetahuline. Selle korraldajad eesotsas Eesti lastekirjanduse keskusega väärivad kiitust ja tänu. Pidulikud avamised ja sisukad kohtumised polnud ainsad tegevused. Samal ajal käis messil ka kibe töö ja väliskirjastajatega kohtumine, et eesti lastekirjandus maailma viia. Messil osalemise eesmärk on pakkuda oma maist algupärast tõlkimiseks, et meie lastekirjandus jõuaks paljudesse keeltesse.

Praegu ilmub meie autoritelt ligi 40 tõlketeost aastas. Eesti kirjastajad aga sõlmisid omakorda lepinguid ja selle töö tulemused hakkavad peagi rikastama meie raamaturiiki.

Mis üllatas? Üllatas Palazzo d'Accursios eksposioneeritud Bianca Soe kuraatorinäitus „Creative Citizens” („Loovad kodanikud”), kus tutvustati 30 Eesti illustraatori ja animaatori mitmekülgset loomingut vormilt uude lahenemise kaudu: suurde saali sünnib väike linn, milles elavad ja ootavad külalastajatega kohtumist raamatukaante vahelt välja tulnud tegelased.

Barokses saalis pole tavapärase „raaminäituse” jaoks ju kohta. Sestap suurendati pildid, kan-

ti lainepapile, millest moodustati arhitektuurilised objektid – nii et käid nagu väikesekasvuliste elanike ehitatud asumis.

Mis jäi messil silma? Jätkub suundumus visuaalsuse poole. Koomiksid ja sõnadeta raamatud on arvukalt esindatud, need katavad pea kõiki teemasid. Klassikalise kirjanduse, ajaloo sündmusi ja elulugusid annab valada koomiksi vormi, ja ma ei räägi siin Mikki-Hiire laadi teostest.

Kulmud kerkisid pealaele, kui silmasin anime stiilis Harry Potteri koomiksit. Võlurpoisi seikluste põhjal kohtas teisigi (lihtsustatud) trükiseid. Heast „raha-lehmast” püütakse viimane piisk välja lüpsata!

Koomiksite seas on puhast kunsti, on üllatavaid lähenemisi. Sõnadeta raamatute puhul tekitab vastakaid tundeid... sõnatus. Need on mitmekihilised, tõlgendusvõimalusi pakkuvad, kaunid, mõtlemit ärgitavad, pildilised gurmeeroad, aga sõnamõnu ja ühest arusaamist sealt kätte ei saa.

Aga saab tunda uhkust eesti laste üle, kes tahavad ja jaksavad veel lugeda pikemat teksti kui kolm rida. Jäi silma, et tõsistel, lastekirjanduse puhul ehk isegi võõristust tekitavatel teemadel, nagu naiste emantsipatsioon ülemöödnud sajandi USA näitel, võib välja anda pildiraamatut, mis edastab fakte ja tekitab emotsioone.



Triinu Laane raamatu nimikangelane Luukere Juhan oli samuti messikülaline. KRISTA KUMBERG

Päris palju kohtab koletistele pühendatud pildiraamatuid, raamatuid surmast ja leinast ning tolerantsele kutsuvaid teoseid. Ühesõnaga, kõike mõeldavat. Terve maailm on lastekirjanduse peopesas esindatud ja lugejatele pakutud.

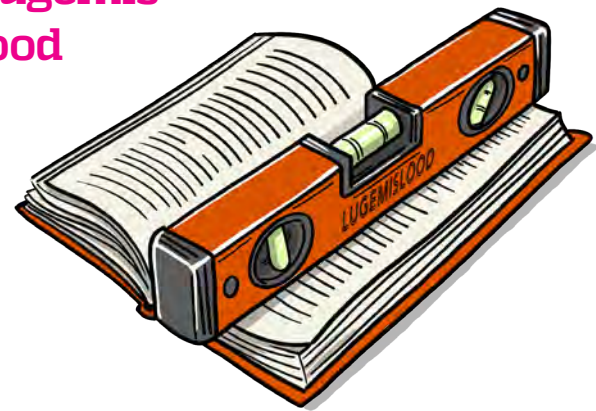
Espresso ja raamatupoed
Kuidas Bolognas muidu oli? Soe! Päikseline. Hõlmikpuud rullisid lahti oma helerohele lehti, tulbid hakkasid lõpetama. Kitsastel tänavatel hõljus hea toidu ja espresso *macchiato* hõrku aroomi.

Peened töukoerad olid oma omanikud rihma otsas jalutama toonud. Või vastupidi. Kirikuustest õhkas puhast kunsti, paksu kultuurikihti ja pühadust. Millised raamatupoed seal on!

Ja kui on juhust, mindagu nukumuseumisse ja Bologna ajaloomuseumi. Esimeses on väljas nukke koguni 17. sajandist, viimases näeb ajaloolise arhitektuuri ning modernse sisekujunduse kokkusulutamist parimal moel.

Kuidas asjalugu kokku võtta? Oli uhke tunne olla messil peakülaline. Tore oli silmata paljude kirjastajate lettidel meie autorite teoste tõlkeid. Aasta-aastalt on nende arv kasvanud. Kuuldused laste lugemise hääbumisest ja paberraamatu surmast on ennatlikud. Seda kinnitust saab igal kevadel üha uuesti Bolognas kogeda.

Lugemislood



Hakkame sirvima

„Seda ma sirvin,” ütleb Haapsalu kultuurikeskuse direktor Gülnar Murumägi. Võtab vinnast ühe raske kõite teise järel. Lappab. Räägib.

Kui tegin talle ettepaneku rääkida raamatuid, puikles Murumägi esitsa vastu, aga mõte hakkas kibekiiresti jooksuma. Ta nimetas „Kuristikku rukkis” – Ameerika kirjaniku Jerome David Salingeri kultusteost, mida on maailmas korraldult välja antud ja müüdnud kümneid miljoneid eksemplare.

Noorena loetud „Kuristik rukkis” avaldas Murumäele tohutut mõju. „Mitte et mäletaks, miks,” ütleb ta. „Olen mõelnud, et võtan selle uuesti ette. Et millega see noort inimest siis niimoodi võlus.”

Nii et mis see lugemine õigupoolest on? Prantsuse kirjandusteadlane Pierre Bayard isegi ei nimeta loetud teoseid, kui ta raamatuid klassifitseerib. Piir loetud ja lugemata raamatute vahel on tema väitel hägune. Oma essees „Kuidas rääkida raamatutest, mida me pole lugenud” jagab Bayard teosed neljaks: kuulnud teos, unustatud teos, tundmatu teos ja lehitsetud teos.

Bayard seab kahtluse alla kaanest kaaneni lugemise kui niisuguse ja esitab küsimusi. Kas loetud, aga unustatud raamat on ikka loetud raamat?

Kas peaksime tundma häbi, et pole üht või teist tüviteksi lugenud? Bayard ütleb, et mitte. Kas teose, millest on kuulnud, võiks liigitada loetute hulka? Bayard ütleb, et jah.

Siin tulebki mängu lehitsemise ehk sirvimine. Kui maailmas on miljooneid raamatuid, kas poleks siis mõttekam neid sirvida, selle asemel et raisata aega kaanest kaaneni lugemisele?

Murumägi on kodust kaasa võtnud kotitäie kõiteid, et oleks, millest rääkida. Aga need pole ilmtingimata teosed, mille ta on läbi lugenud. Need on teosed, mida ta väga hindab, rohkemgi ehk kui loetud raamatuid, ning ikka ja jälle sirvib. Näiteks Vladislav Koržetsi kolme värsikogu. „Neid on nii mõnus vahepeal lugeda,” ütleb ta.

Või siis „Igall vallal oma ooper. Eesti rahvamajade lugu” – seda gi Murumägi sirvib.

Või venekeelne „Tatari köök” – suur ja raske kokaraamat, piltidega ja puha. „Üks väheheid, mille olen viimasel ajal ostnud,” ütleb Murumägi. Vanemate poolt tatarlase Murumäe jaoks pole see lihtsalt kokaraamat, vaid lehekülgede kaupa lapsepõlvretsepte, toite, mida ema ja vanaema tegid.

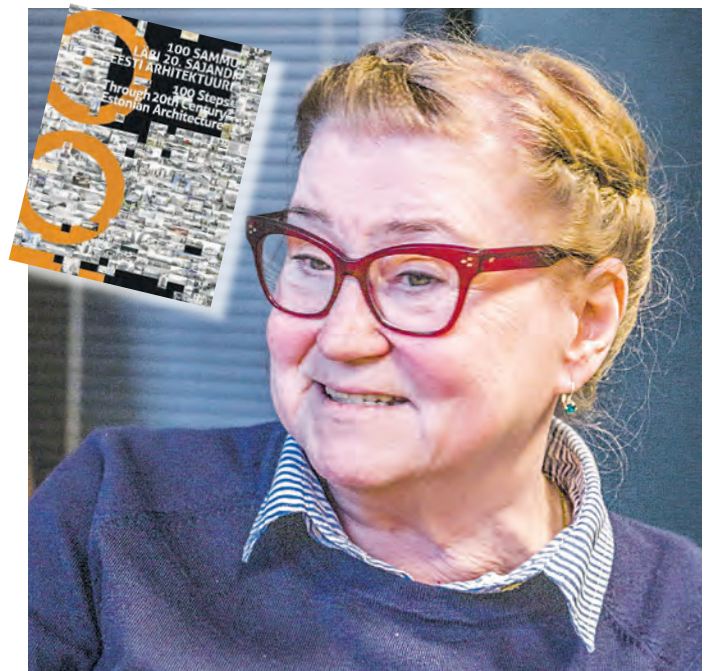
Murumägi lappab teost ja näitab pere lemmikrooga tänini. Mis see on? Murumägi ütleb, et päramäts – ümar praetud hakklihapiirukas. „Seda ma oskan teha,” ütleb Murumägi. Aga lapsepõlvst meelde jäänud sidrunikooki mitte. Selle retsept on tatari kokaraamatus ilusti olemas. Murumägi sirvib ja näitab.

Ja muidugi „100 sammu läbi 20. sajandi Eesti arhitektuuri” – arhitektuurimuuseumi väljaanne, mis vaatleb meie ehituskunsti aastatel 1870–1992. Raudteearhitektuur, vallamajad, maakoolimajad, seltsi- ja rahvamajad, lasteaiad, saunad, individuaallemad, tele- ja raadiomaja, historitsism, funktsionalism, juugend...

„Seda jään aeg-ajalt lehitsema. Ma ei loe teda otsast lõpuni,” ütleb Murumägi, võtab massiivse kõite, paneb põlvedele ja hakkab lehti keerama. „Näete, karniisiarhitektuur, mõelda vaid, selisel majal on oma nimetus,” ütleb ta. „Kogu meie elukeskkond on läbi kirjutatud. Selle eripära. Kogu eluruum.”

Igati sirvimist väärt. Nii et sirvitagu. Pole vähimatki põhjust sirvimist alahinnata.

KAIE ILVES



Gülnar Murumägi.

ANDRA KIRNA

KEELETARK

Ülane, ülane, lumetäheke

„Ülane, ülane, lumetäheke” – nii algab Heljo Männi luuletus „Ülane”. Metsaalused juba valendavad ülastest. Ülasel on aga väga palju rahvapärasteid nimetusi – üle saja. Samas ei ole need nii tuntud kui näiteks nurmenuku nimetused.

Ülane muutus kooliõpikute kaudu populaarseks alles 20. sajandi alguses. Mihkel Kampmann

kirjutas „Kooli lugemiseraamat” (1915): „Weel pole kewadel kõik lumehanged ära sulanud, kui juba ülane metsas põõsa all, kus maapind kuiwanud puulehtedega paksult kaetud, oma walg, õrna õie lahti lööb.”

Valdavalt on ülane rahvapärased nimetused seotud sõnadega „külm” ja „lumi”, lisaks tuuak-

se esile õite valget värvi. Ülane kohta on öeldud näiteks külmalill, külmaõla, külperse, külming, lumelill, lumekannike, valged külmalilled, varesjal, varesevarbad (lehtede kuju meenutab varese jalgu), üli ja üüli.

Kuid ka tuulenupuke ja tuulekannike. Mihkel Kampmann: „Ülane õrn õis seisab pika war-

re otsas ja õõtsub juba tasasema tuule käes sinna tänna. Sellepärast kannabki lill tuulekannike nime.”

Ülane päritolu ei ole täpselt teada. Keeleteadlane Paul Ariste on oletanud, et see on tuletatud soomekeelsest sõnast *ylhäinen* (suursugune, üllas).

MONIKA UNDO



Allan Jürgens

- Sündinud 1993. aastal Võrus.
- Õppinud Olustvere teenindus- ja maamajanduskoolis rahvuslikku puutööd käsitöömeister Meelis Kihulase käe all.
- Õpib Tallinna ülikooli magistrantuuris ajalugu.
- Viimased paar aastat uurinud Matsalu ja Kasari jõe ühepuuvene ajalugu.
- Suvekodu Lihula külje all Suitsu jõe ääres.

Paadimeister Allan Jürgens venetoorikus.

TAAVI RAHUSOO



Venepuu.

10 X ALLAN JÜRGENS



Kooritud venepuu enne kirvetööd.



Kooe eemaldamine.

• PAADIMEISTER

Viljandimaal ootab veeskamist Matsalu ussilaev

Ussilaeva ehk Matsalu ühepuuvene ehitaja Allan Jürgens loodab läinud sajandi keskel Läänemaa jõgedelt kadunud veesõiduki kesksuvel Lihula külje all Suitsu sadamas vette lasta.

KAIE ILVES

kaie@le.ee

Esialgu istub seitsme meetri pikkune ja keskelt meetrilaiune puust ussilaev Viljandimaal Karu talu viljakuivatis. „Jäi jutt, et kevade poole fikseerime ta ribidega: paneme kaared sisse,” ütleb Jürgens.

Iga meetri peale pandud kaared ehk puust ribad toetavad haavatüvest tahutud veesõiduki nii, et see oma kuju säilitaks. Pärast kaari jääb teha vaid tühitähi: paat tõrvata ning voolida möla – spetsiaalne sõnderiist. Siis on ussilaev veeskamiseks valmis ja võib sisemaalt Suitsu sadama poole teele asuda.

Matsalu tüüpi ühepuupaati pole Eestimaal ehitatud sadakond aastat. Kunagi Matsalus sõitnud ummispuuvenerid olid teistest ühepuulootsikutest tükki maad suuremad: kuni seitsme meetri pikkused.

Üksi sellist juba valmis ei tee. Koos Jürgensiga on Matsalu ühepuuvenerid Viljandimaal Suure-Jaanis mullu septembrist peale ehitanud tosin entusiasti eesotsas haabjameistrite Priit-Kalev Partsi ja Kaido Kamaga.

Nagu tiivikulaba

Matsalu ussilaev on pikk nagu tiivikulaba, kuigi mõnevõrra kergem. Kaks meest jõuab teda küll raskusteta tõsta, aga kat-su sa teiselt poolt Eestit Lihulasse ja sealt kitsukest teed mööda Suitsule manööverdada. Tõsi, kui end vett täis imanud vene metsast kuivatistasse tassiti, läks tarvis kaheksat meest.

Kui iidse traditsiooni järgi ehitatud ussilaev kesksuvel Suitsule jõuab, tahab Jürgens sellega hakata huvilisi jõe peale viima, et inimesed saaks aimu, kuidas venesõit kunagi käis. Ja muidugi jääb Matsalu ussilaev ehk vene ehk lootsik ehk haabjas ehk ühepuupaat Lihula külje alla sadamasse ilmarahvale kaeda.

Suuremasse ühepuulootsikusse võiks mahtuda kuni kuus, vähematesse ehk paar-kolm inimest. Jürgensi ühepuupaat on suuremat sorti. „Kandevõime selgub alles siis, kui me ta suvel vette laseme,” märgib ta.

Võrus sündinud ning üles kasvanud Jürgens õpib Tallinna ülikoolis ajalugu ega ole vee ääres varem elanud. Ometi ütles ta tosin aastat tagasi Olustveres Meelis Kihulase käe all puutööd tudeerides Soomaa haabjameistrile Aivar Ruukile, et tahab ehitada haabjat. Matsalu salapärasest ussilaevast ei teadnud ta siis veel midagi.

Haabja ehitamine tundus toona ilmvõimatu, nii et Jürgens piirdus puust karjapillide ja -pasunate voolimisega, aga mitte kauaks. Kümmeaastat tagasi soetas ta Lihula külje alla Suitsu jõe äärde suvekodu ja nii see läks. On sel kõigel seost Haekast pärit vanavanaemaga või mitte, kes seda



Matsalu ühepuupaat 1925. aastal.

ILMARI MANNINEN

teab, aga nii nagu veri viib rähnipoja puu otsa, pistis elu Jürgensi Suitsul ninapidi ühepuulootsikusse. Esialgu küll Facebooki gruppi, mille loomist oli tagant tõuganud Matsalu küla elanik, looduskaitseja ja ussilaevaentusiast Kaja Lotman.

Kolm ruupa

Matsalu puupaadi grupp ühendas kohalikke elanikke, keda huvitasid kunagised sealsed veesõidukid: ruubad, kakuamid ja ühepuuvenerid. Ussilaevad ise olid küll Kasari lisajõgedelt ammu ilma kadunud, aga kohalike elanike huvi nende vastu ja ehituskirg mitte. Juba oligi Penijõe ehitatud kolm ruupa – plankudest ja lameda põhjaga tüürita paati, millega saab sõita madalas roostikuvees. Ussilaeva ei olnud.

„Nii et kõik sai alguse 2022. aasta augustis loodud Facebooki grupist?” küsin. Jürgens ütleb, et jah. Nii oli. Ühepuupaadi ehitamise mõtet oli varemgi veeretud, aga tegelikkuseni polnud see jõudnud. „Polnud ju isegi aimu, mis Matsalu ühepuupaat endast kujutab,” ütleb Jürgens.

2025. aasta sügiseks oli sobiv – sirge ja oksakohtadeta – haavapuu Viljandimaal maha võetud, veneks tahutud, viljakuivatisse tassitud, laotatud ja ootab seal kaari, et tulevikus Suitsu jõel sõita nagu muiste.

„Vene laotamiseks tehakse paaditööriku alla kange tuli, mida nimetati vene tuleks,” ütleb Jürgens. Palju kasutati niisutamisel tõrva, aga ka kuumat vett. On üks teade päikesekuuma laotamisest, mis võtab mitu nädalat aega.

Haabjasse valatakse mõned ämbritäied kuuma vett või tõrva. Kuum ja kuiv väljastpoolt ning kuum ja niiske seestpoolt panevad vene hernekaunana avanema. Seejärel tuleb pardad pöidla-jämeduste lepalpukadega tasapisi laiuli suruda. Kiirustada sellega ei tohi, sest halvemal juhul saab ehitaja korraliku ühepuuveneri asemel kaks porilauda.

Puhas kirvetöö

Matsalu ühepuuveneri laotamisega saadi Viljandimaal ühele poole oktoobri keskel, paadiehitus ise – sõna otseses mõttes kirvetöö – algas kuu aega varem metsatukas, kus haavapuu oli kasvanud. Kirves, muide, ei ole tavaline, vaid kumera teraga vene-ehk künakirves.

„Kuni laotamiseni sündis kõik metsas,” meenutab Jürgens. „Igal hommikul võtsime tööriistad ja

läksime venet raiuma. Süüa tegime lõkkel.”

Paar aastat end ussilaeva saladustesse pühendanud Jürgensi sõnul sõitsid viimased 1930. aastatel voolitud ühepuuvenerid Kasari valgatal 1960.–1970. aastatel. Veel 1971. aastal nägi neid üliõpilastega Suitsul käinud etnograaf Arved Luts, kui oli kakuami-paadist maha jäänud ja tegi sadamas aega parajaks.

Nõukogude ajal ussilaevu enam ei ehitatud, sest vajalikus mõõdus puud olid otsa saanud ning tasapisi said otsa ka ussilaevad ise. Jürgens on leidnud kahed jäänused Suitsu sadama lähistelt ja ülesvoolu Lihula alt Alakülalt. „Paadipära ja poolteist meetrit keret. Sealt nägi seina paksust ja tahumise jälgi,” ütleb mees.

Paadipära viis ta oma suvekoju ja paneb Matsalu kandi inimestele südamele: kui keegi vähegi kahtlustab, et mõni vana risu kuuri all, kiviaia ääres või kus iganes võiks olla muistne ussilaev, siis antagu talle sellest teada. „Tulen kohale, mõõdan ja pildistan üles. Iga säilinud sentimeeter on kulda väärt,” ütleb Jürgens.

Mätastel heinal

Enne kui ummispuuveneri ehitus mullu sügisel lahti läks, istus ta nädalate ja kuude kaupa arhiivis ning uuris ussilaeva hingeelu. Säilinud on neid vähe ja kaugelki kõik pole nende kohta teada. „Ühel hetkel sai siiski päris palju infot kokku,” tõdeb ta. 2023. aasta lõpuks kirjutas ta Matsalu ühepuuvenerist ülevaate.

Sada aastat tagasi käidi ühepuuveneriga kalal, aga seda kasutati ka täiesti tavalise liikumisvahendina, et ühest kohast teise pääseda. Kui nüüdisajal imetletakse Kasari kevadist suurveti, siis enne jõe süvendamist 1920. aastatel tuli arvestada 250 üleujutuspäevaga aastas.

„Suurem osa aastast oligi üleujutus,” märgib Jürgens. Nii käidigi ühepuuveneriga mätastel heinal. „Mätasteks nimetati seal kandis laidusid,” ütleb Jürgens. Heinale minnes laaditi ühepuuvenerisse kõik, mis vaja: vikatid, käiakivi ja toit.

1920. aastatel võis Matsalus olla 300–400 ussilaeva. „See on tohutu hulk,” märgib Jürgens. Kunagi olid ühepuupaadid levinud kõikjal Eestis, kus oli siseveekogusid. 20. sajandi alguses leidis neid veel kolmes paigas: Matsalu lahe ümber ja Kasari valgatal, Pärnu jõe valgatal ning Emajõe alamjooksul ja Ahja jõel.



Härghöövliga viimistlemine.



Ahtri tahumine künakirvega.



Korraga sai venepuud tühjaks lompida ehk tahuda peamiselt kahekesi, aga ka kolmekesi.



Tööplats nägi välja selline.



Vene jõuab kuivatisse.



Vee asemel kasutasid ehitajad kuuma tõrva.



Ühepuuvene pardad laienevad.



Lisakuuma anti leeklambiga.



Laotamine lõppenud, kõige laiem koht on 105 sentimeetrit.



Sinililled

Nüüd on kevad märkamatult jõudnud sinnamaani, kus metsaalused sinetavad, ja sinetavad rõõmsalt ka põõsahalused paljudes kodudes, sest käes on meie rahva kõige armastatuma kevadise lille, sinilille (*Hepatica nobilis*) õitsemise tippaeg. Metsas sinilillede korjamas käimine kuulub kindlasti pea kõigi eestlaste lapsepõlvemälestuste hulka, ja et osa inimesi käib metsas sinilillel lausa labidaga, seda võime näha väga paljudes aedades. Paljud on toonud mõne huvitava variatsiooniga sinilillepuhma endale koju heki alla kasvama, ja on registreeritud ka terve hulk sorte, mis pole mitte inimese poolt aretatud, vaid on looduses põnevalt muteerunud. Nende looduslike mutatsioonide hulka kuuluvad näiteks valge, roosa või punase õiega sinililled, samuti veel haruldasemad täidis- ja pooltäidisõielised sordid.

Samas on paljudes Euroopa maades sinilill inimeste liigse sekkumise tõttu nüüdseks juba looduskaitse all. Kes meist ei oleks kuulnud juba kümnete aastate tagusest liigraiest Euroopa metsades, millega tehti ruumi põldude ja teede rajamiseks ning asulate laiendamiseks. Samasuguse liigraie teed on minemas praegu Eestigi, kuid seda puidu turundamise eesmärgil. Tõsiasi on aga, et sinilill raiesmikul ega aasal lageda päikese käes ei kasva, vaid vajab eluks ja arenguks varjulist või poolvarjulist niiskemat salumetsa ja hämaramaid põõsahaluseid. Nii on paljudes Euroopa maades sinilill juba otseses hävimisohus ning pole üldse kindel, kauaks talle siin Eestis veel hõlpu antakse.

Sinilill on kohastunud aasta jooksul muutuvate valgusoludega. Ta kasutab õitsemiseks kevadist aega enne puude lehteminekut, kui päike raagus puuvõradest läbi tema kasvukohtadele paistab. Pärast õitsemist tema valgusvajadus ja ka -taluvus vähenevad järsult. Tema üsna suured tumerohelised lehed on päikesekiirtega risti ja püüavad talle eluks vajaliku ja täpselt paraja hulga valgust suvel ka üsna hämaras metsaaluses. Sinilille lehed elavad 13–14 kuud, seega annavad eelmisel kevadel kasvanud lehed taimele jõudu ka järgmise aasta õitsemise ajal. Alles pärast seda vanad lehed järk-järgult kuivavad ja vahetuvad uute noorte lehtede vastu. Sinilille õiepungad aga arenevad lehtede varjus juba eelmisel suvel ja talvituvad mulda katva puuleheprahi ning tema enda lehtede kaitsva teki all pinnase pealiskihis, puhkedes järgmisel kevadel esimese sooja päikese all.

Sinilille õievarred on karvased – see on kohastumus, mis kaitseb tema õisi kevadiste öökülmade käes enneaegu longu vajumast. Enneaegu sellepärast, et longu peavad need õied vajuma õigel ajal: alles õitsemise lõpujärgus, kus juba seemned valmima hakkavad, pööravad vanad õied end vahepeal pikaks kasvanud ja pehmemaks muutunud varte otsas alaspidi, peaaegu näoga vastu maad, et sipelgad tema seemned kätte saaksid. Sipelgad mängivad sinilille seemnete levitamisel metsas olulist rolli. Neile meeldib hirmsasti üks sinilille seemne küljes olev osake, mida nad söövad, ja nii püüavad nad neid seemneid oma lessa kokku tassida. Tee peal aga pudiseb neid seemneid mõistagi siia ja sinna. Umbes niimoodi sinilill metsa all levibki.

Euroopa rahvameditsiinis on antiikajast saadik sinilille kasutatud ravimtaimena peamiselt maksa haigustega võitlemiseks, kuid ka kurjade vaimude eemaletõrjumiseks. Keskaegsetest üleskirjutustest on muide loetud, et maksa ravimise võimet omistati sinilillele sellepärast, et tema enda lehed meenutavad inimese maksa. Sellele viitab ka tema ladinakeelne nimi *Hepatica* – sõnast *hepar*, mis on ladina keeles maks. Ja eks me kõik oleme kuulnud ju hepatiidist, mida vanasti *Hepatica* ga ehk raviti. Samuti on laialdaselt teateid sinilille kasutamisest bronhiidi, kurgukatarri ja astma ravis. Kuid tänapäeval, et sinilill on siiski samal ajal ka mõnevõrra mürgine, võiks oma maksa ja kopsu tohterdamisel ikkagi kontrollitult toodetud preparaatidega piirduda.

Nojah, mürgisuse osas peab nentima, et ka sinilill kuulub ju tulikaliste sugukonda, kus enamik liike on mürgised. Sinilill moodustab seal eraldi perekonna, kus ei olegi nii hirmus palju liike, vaid umbes kümnekond. Meie harilik sinilill (*Hepatica nobilis*) on Euroopas neist kõige levinum.

Aiagurmaanid kasvatavad mõnikord veel teistki sinililleliiki: Transilvaania sinilille (*Hepatis transilvanica*). See looduslikult Rumeenias kasvav liik on vägagi kasvatamist väärt aialill. Ta on külmakindel, ta on kõrgema puhma ja suuremate õitega kui meie harilik sinilill, ja mis kõige toredam – ta on ka paar nädalat varasema õidepuhkemisega, tehes seda umbes koos võrkiiriste ja väga varajaste krookustega. Ma ei teagi, miks ma seda veel ise endale hankinud ei ole. Kavatsen selle vea lähiajal parandada.

Veel haruldasemad on meie aedades Pürenee sinilill (*Hepatica pyrenaica*) ja Ameerikast pärit teravahõlmne sinilill (*Hepatica acutiloba*), Jaapani sinilill (*Hepatis japonica*) ja teistest hiljem õitsev, kuid seda suuremate õitega liikidevaheline hübriid keskmine sinilill (*Hepatica x media*). Nende vastupidavusega Eesti kliimas aga ei ole veel eriti pikka kogemust, kuigi asjaga tegelevate aednike info on ettevaatlikult pigem positiivne. See- ga tasub ehk neidki katsetada.

Kui aias sinililli pidada, ei tasu nendega liiga hoolas olla. Kõige paremini kasvavadki nad sellises kohas, kuhu sügisel puude või põõsaste lehed maha langevad ja seal edaspidi tasapisi kõdunema jäävad. See võimaldab sinilillele turvalisema talvitumise ja kaitse külmade eest, samuti pideva täpselt nende jaoks mõeldud loodusliku väetisefooni. Nõnda kasvatades ei ole neid vaja ei väetada, kasta ega sügiseti maha lõigata – seda viimast teha isegi ei tohiks, sest needsamad lehed toidavad taime järgmisel õitsemisajalgi.

Huvitat on meenutada, et sinilill on meie rahvakultuuris ka palju kordi laulu sisse pandud. Neist ehk tuntuim, Vabadussõja-aegne sõjalaul „Hommiikul, kui tõuseb päikene“ sisaldab ridu, kus kolm sinilille õitsevad sõjamehe kalmukünka peal. Selle laulu tuules ongi sinilill saanud aastal 1992 Eesti kaitseväge mütsimärgiks ja alates aastast 2013 ka Eesti sõjaveteranide au- ja toetusmärgiks. Kuid tegelikult on see vägagi kooskõlas ka sinilille rahvusvahelise tähendusega: sinilille peetakse Euroopas ammu n-õ lilled keeles vap- ruse ja vastupidavuse märgiks.



Sinililled.

TIINA KELVISTE

PÜHADEMUNAD

SIBULAKOORTESSE MÄHTUD,
OKSAKESTEGA EHITUD,
VAHELE RIISITERAD –
JA KEERAME LAPI SISSE
JA PANEME POTI SISSE
JA VALAME VEE SINNA SISSE
JA KEEDAME TASAKESI,
NII ET VAIKSELT MULISEB VESI.

MIS SEALT KÜLL TULEB?
OHHOO!
SELLISEID MUNE
POEST JUBA EI TOO!
KIRJUSID-MIRJUSID
JUST NAGU KEVAD!
ME TAVALISI
EI TAHAGI ENAM!



LASTESUDOKU

4					1
	1			6	
		6	4		
		3	6		
	3			2	
6					3

KAKURO

	4	7			4	3			
4				10			20	23	
3			16						
	7					17			
		8			11		16		
	6	7				3			
3			6					7	
4			3	7					4
15							4		
		3				3			

(TOIMIMIS)ALA, VALD(KOND)		ÄGAV HÄÄLITSUS	P NAABER	VÕI MUUD	L. TOLSTOI ROMAAN	HOOG, RUTT	KALTS, RÄBAL	NEON	KAUA AEGA TAGASI	SADAMA-RAJATIS	AMPER	ARVUTI	SIDESÕNA	DOKUMEN-TE TÖESTAV AMETNIK	IRIDIUM	USA KOSMOSE-AGENTUUR	KOOSKÕLA									
IGATSUS					NAISENIMI																					
RAUD			PERENAINE VAIMULIKU LITURGILINE PEAKATE								KAPUUTSIGA TUULEJAKK LONKIDES															
PAANIKA				ÜHISRAHA TÄHIS ÕÖS				TÖMMU-NAHALINE JÄRV VAL-GAMAAL							SEE ON KOSMEETI-KAMARK											
TÄPITÄHT		DETAILIDE SEOSTATU-SE VIIS ELADESKI				PUNGIL TSAARI SEADLUS							... KARIS JÕGI EUROOPAS													
... RAY					AMEERIKA DOLLAR ILMAAEGU				MITTE-, EBA- TEHISKEEL			EEST (LD) PUHKPILL				DETSI- ARSEEN		ÜKSIK PEEN KARV BAARIUM LÄMMASTI-KU JA VESINIKU ÜHEND MASTI RÕHTPUU OST AIATÖÖ-RIIST KEELERÜHM IDA-EUROOPAS								
RIIK LÄHIS-IDAS							LÕIK, ALA, OSA LÜHILAINE							RAADIUM L. LAIUSE FILM			PIPARROHI URAANI KUU									
																								ANNO DOMINI ALEVIK JÕ-GEVAMAAL		
EUROOPA LIIT			AEGU, PAIKU EHMUNUD HÜÜATUS					SÕJAVÄE-MÜTS TANTAAL								NOOT VERSUS			KALATOODE ROMAANI "MÖRU MAIK" AUTOR							
LAUPÄEV		SUHTES, POOLEST MEHENIMI					TEIE ŠVEITSI ANSAMBEL			ÖRSTED ... FACE				NAISENIMI KANG VÕLLI KÄITAMI-SEKS				HOLMIUM RAEVUNUD			SISSEKÄIK EW POLITIITIK, KIRJANIK					
VIKERKES- PÕLETIK						NAURU MIT-TEAMETLIK PEALINN TARKUS						VÄLJA ARVATUD OKSAKE			ÕPPEVORM VILJATERA KEST								LAHT PISITRÜKIS			
ASESÕNA			PIIMAKOHV JOOVASTUS					KÄSITÖÖLI-NE (VAN.) EUROOPIUM								URISEMA ...HAPNIK (OSOON)										
SISU					... LOTMAN JOONIS					ÜKSNES SAMAA-RIIUM								VÕSAST PUHASTA-TUD ALA TAAINI MAAKOOD								
NASALI-SATSIOON				ÜKS VOODI OTTEST AAR							AUDI MUDEL VEREGRUPP			ERALDUMA PUNKT							NUMBER TUND					
KORRALDUS; JUHTIMINE								LÄHEDANE INIMENE					HIIRE HÄÄLITSUS					ROHEKAS-KOLLANE RIE								

E 21. aprill



00:35 Kirjandusministri juures
01:05 Pagendatud
02:00 Pagendatud **02:53** ERR.
ee uudised **05:45** Önnega
koos **06:45** Terevisioon **09:10**
Terevisioon **11:30** Prillitoos
12:30 Maahommiku lood.
Kaasiku talu perenaine Milvi
12:45 La Promesa **13:50** Pulss
14:10 Wend Weis **14:45** Teadus
kasumiks **15:30** Südameasi
16:15 IT-vaatlik **16:25** Önne
13 **17:00** Aktuaalne Kaamera
17:05 Pulss **17:30** La Promesa
18:30 Aktuaalne Kaamera
19:00 Ringvaade
20:00 Mis värvi on majandus?
20:30 Osoon
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Sport **21:40** Välisilm
22:10 Spioonvaalade saladused
23:40 Suured loomad, väiksed
loomad



01:35 Sommerdahlhi mõrvad
03:35 Žiguliga maailma tippu
04:30 Krimi **05:00** Postimees.
ee **06:00** Reporter+ **06:30** Tele-
hommik **09:05** Vösavinkel **09:35**
Telehommik **12:25** Roaldi retked
13:25 Kodus ja võõrsil **13:55**
Monk **14:55** Mägi päästjad
15:55 Armastuse hind **16:55**
Kevad südames **18:00** Viimane
võmm **19:00** Reporter
20:00 15 küsimust
20:30 Kuuuuri ja **21:30** Öhtul!
22:30 Kolm naist karavanis.
Island **23:30** Chicago
politseijaoskond



00:30 Seaduse nimel **01:25**
Veetluse seadused **03:25** Puhkus
isadega **04:20** Buduaar **04:45**
TV3 uudised **05:15** Taavi Katiga
Indias **06:00** TV3 uudised **06:30**
Transformerid: Earthspark **07:00**
6 kangelast **07:35** Jänku Juss
07:45 Jänku Juss **07:55** Kaks
Kanget Austraalias **09:00** Võidu-
stuudio **10:00** Maskis laulja
12:30 Taavi Katiga Indias **13:30**
Võimalik vaid TikTakis **14:00**
Kahevõitlus **14:30** Rosamunde
Pilcher: Pikk tee õnneni **16:30**
Kirgedes torm **17:30** Suletud uste
taga **18:30** Kahevõitlus **19:00**
TV3 uudised **20:00** Märगतud
Eestis **21:00** LaserTech
21:30 Aardekütid
22:00 Raport
22:30 Prometheus



01:00 Võõramaalane
01:55 Pimeda maailma poole
02:54 ERR.ee uudised **07:00**
Stella ja Sam **07:10** Angelo
reeglid **07:20** Pips ja Popi
07:30 Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **07:55** Pörsas
Peppa **08:00** Karu Karla **08:05**
Pörsas Peppa **08:10** Ella, Oscar
ja Huu **08:20** Sam ja Julia **08:30**
Mikk-Mikk ja seenerahvas **08:40**
Ollie ja Kuu **08:50** Lammas
Shaun **09:00** OP **10:00** Ohhoo!
10:30 Parlament **11:00** Betty
diagnoosid **11:45** Kohtumine
kooliteel **12:10** Vitamiin
12:35 Carte blanche **13:40**
Ukraina stuudio **14:14** ERR.ee
uudised **15:30** Ninjakunstnik
16:00 Kosmo **16:25** Riuklikud
loomad **16:28** Kapten Stella
16:30 Ella, Oscar ja Huu **16:43**
Kriipsu Juku kodu **16:45** Sam ja
Julia **16:55** Pips ja Popi **17:00**
Kauboihamster Villi **17:10** Stella
ja Sam **17:25** Pörsas Peppa
17:30 Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **17:50** Lammas
Shaun **18:00** Luise ja Oliver
18:10 Tom ja Fluffy **18:15** Tom
ja Fluffy **18:20** Luka lustisõidurong
18:35 Iidefix **18:45**
Ohhoo! **19:15** Kultuuriuudised
19:25 Aktuaalne Kaamera
19:30 Parlament **20:00** Lõhna
järgi: haistmismeele saladused
20:55 Üks koorilaul **21:00**
Aktuaalne Kaamera **21:30**
Päeva püük **22:00** Plekktrumm
22:45 Pühapäevalõuna
23:05 Jagatud valgus

T 22. aprill



00:30 Ringvaade **01:30**
Südameasi **02:20** Ajavaod
02:48 ERR.ee uudised **05:45**
Ringvaade **06:45** Terevisioon
09:10 Terevisioon **11:30** Maa-
hommik **12:15** Osoon **12:45**
La Promesa **13:50** Pulss **14:15**
Wend Weis **14:45** Máxima
15:30 Südameasi **16:20** Önne
13 **17:00** Aktuaalne Kaamera
17:05 Pulss **17:30** La Promesa
18:30 Aktuaalne Kaamera
19:00 Ringvaade **20:00** Impuls
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Sport **21:40** Esimene
stuudio **22:05** Kättemaks **22:55**
Plekktrumm **23:40** Ringvaade



00:25 Kelgukoerad **01:20** Öhtul!
02:15 Viimane võmm
03:10 Kelgukoerad **04:05** Minu
kodu on parim **05:20** Postimees.
ee **05:30** Reporter
06:30 Telehommik
09:05 15 küsimust
09:35 Telehommik
12:25 Kuuuuri ja **13:25** Kodus ja
võõrsil **13:55** Monk
14:55 Mägi päästjad
15:55 Armastuse hind
16:55 Kevad südames
18:00 Viimane võmm
19:00 Reporter
20:00 15 küsimust
20:30 Täistund **21:30** Öhtul!
22:30 Krimi
23:00 Täistund ekstra.
Azov – surmaga silmitsi



01:05 Will ja Grace **01:35** Mär-
गतud Eestis **02:35** LaserTech
03:05 Aardekütid **03:35** Hull
sinu järele **04:15** TV3 uudised
05:10 Downton Abbey **06:00**
TV3 uudised **07:00** 6 kangelast
07:35 Jänku Juss **07:50** Kirgede
torm **09:00** Võidustuudio
10:00 Märगतud Eestis **11:00**
Aardekütid **11:30** Raport **12:00**
LaserTech **12:30** Kolmekas
14:00 Kahevõitlus **14:30** Rosa-
munde Pilcher: Taevass Cornwalli
kohal **16:30** Kirgedes torm
17:30 Suletud uste taga **18:30**
Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised
20:00 Sotid selgeks! **20:30**
Laser **21:30** Keskea rõõmud
22:30 Meistervargad



00:05 Kurb valentinipäev
01:55 Päeva püük
02:26 ERR.ee uudised
07:00 Stella ja Sam
07:10 Tom ja Fluffy
07:15 Tom ja Fluffy
07:25 Pips ja Popi
07:30 Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **07:55** Riuklikud
loomad **08:00** Pörsas Peppa
08:05 Luise ja Oliver **08:15**
Luka lustisõidurong **08:25** Sam
ja Julia **08:35** Kosmo **09:00**
Ringvaade **10:00** Ohhoo! **10:30**
Parlament **11:00** Betty
diagnoosid **11:45** Ajaproov
12:25 Rodeo **13:45** Mis värvi on
majandus? **14:15** Täna öhtul...
15:15 Osooni lood. Varbla
laidude hooldamine **15:30**
Ninjakunstnik **16:00** Peeter Pikk-
körv **16:20** Puuonni lood **16:30**
Mutihärra Mutik **16:40** Kriipsu
Juku kodu **16:45** Sam ja Julia
16:50 Pips ja Popi
17:00 Kauboihamster Villi
17:10 Stella ja Sam
17:20 Pörsas Peppa **17:30**
Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **17:50** Lammas
Shaun **17:55** Kriipsu Juku kodu
18:00 Floor paneb reeglid paika!
18:10 Rebased ja mägrad
18:20 Luka lustisõidurong
18:35 Iidefix **18:45** Ohhoo!
19:15 Kultuuriuudised
19:25 Aktuaalne Kaamera
19:30 Parlament
20:00 Naisspioonid II maailma-
sõjas **20:50** Üks koorilaul
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Päeva püük
22:00 Kirjandusministri juures
22:30 Tüdrukutebande
23:25 Välisilm **23:55** Annette

K 23. aprill



00:40 Südameasi
01:30 Ajavaod
01:55 Esimene stuudio
02:23 ERR.ee uudised
05:45 Ringvaade
06:45 Terevisioon
09:10 Terevisioon
11:30 Önne 13
12:00 Eesti mäng
12:45 La Promesa **13:50** Pulss
14:10 Eurovisiooni laulud
14:40 Kättemaks
15:30 Südameasi
16:20 IT-vaatlik
16:25 Önne 13 **17:00** Aktuaalne
Kaamera **17:05** Pulss
17:30 La Promesa
18:30 Aktuaalne Kaamera
19:00 Ringvaade **20:00** Minu
ETV. Katrin Viirpalu **20:05**
Pealtnägija
20:55 Kultuuri kodu
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Sport **21:40** Esimene
stuudio **22:05** Veteranirock
23:05 Tuulepealne maa



00:00 Kelgukoerad **00:55** Öhtul!
01:50 Viimane võmm **02:45**
Täistunni intervjuu. Igavene
Ansip **03:40** Minu kodu on parim
04:55 Postimees.ee **05:30** Re-
porter **06:30** Telehommik **09:05**
15 küsimust **09:35** Telehommik
12:25 Täistund **13:25** Kodus ja
võõrsil **13:55** Monk **14:55** Mägi-
päästjad **15:55** Armastuse hind
16:55 Kevad südames **18:00**
Viimane võmm **19:00** Reporter
20:00 15 küsimust **20:30** Kodud
rahaks **21:30** Öhtul!
22:30 Žiguliga maailma tippu
23:30 Heategevuskontsert
Sümfoonia kangelastele



01:30 Eradetektiiu Magnum
02:30 Hull sinu järele **03:00**
Keskea rõõmud **04:15** TV3
uudised **05:10** Downton Abbey
06:00 TV3 uudised **07:00** 6 kan-
gelast **07:35** Jänku Juss **07:50**
Kirgedes torm **09:00** Võidustuu-
dio **10:00** Eluga Hispaaniasse:
võimalik **11:30** Suur loto-
kolmapäev: Rooside sõda **12:30**
Puhkus isadega **13:30** Lillepood
14:00 Kahevõitlus **14:30**
Rosamunde Pilcher: Armastuse
leegid **16:30** Kirgedes torm
17:30 Suletud uste taga **18:30**
Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised
20:00 Suur lotokolmapäev:
Rooside sõda
21:00 Võimalik vaid TikTakis
21:30 Eluga Hispaaniasse:
kinnisvara eri **22:30** Suur poiss
ja väike poiss



02:10 Päeva püük **02:40** ERR.
ee uudised **07:00** Stella ja Sam
07:10 Kauboihamster Villi **07:20**
Pips ja Popi **07:30** Lepatriinu ja
Musta Kassi imelised lood **07:55**
Floor paneb reeglid paika! **08:00**
Mutihärra Mutik **08:15** Luka
lustisõidurong **08:25** Puuoni
lood **08:35** Iidefix **08:45**
Pörsas Peppa **08:50** Sam ja Julia
09:00 Ringvaade **10:00** Ohhoo!
10:30 Parlament **11:00** Betty
diagnoosid **11:45** Ökomajad
12:00 Riigikogu infotund **14:00**
Esimene stuudio **14:25** Urmas
Ott ja teised. Viimane saade
15:30 Ninjakunstnik **16:00**
Ernest ja Celestine **16:10**
Ernest ja Celestine **16:25** Piip
ja Tuut hoiavad Eesti lippu
kõrgel **16:30** Mutihärra Mutik
16:40 Edmond ja Lucy **16:45**
Sam ja Julia **16:55** Oodo **17:00**
Angelo reeglid **17:15** Stella ja
Sam **17:25** Pörsas Peppa **17:30**
Lepatriinu ja Musta Kassi imeli-
sed lood **17:50** Lammas Shaun
18:00 Floor paneb reeglid paika!
18:10 Rebased ja mägrad
18:45 Aktuaalne Kaamera
18:50 Jalgpalli Premium
liiga **21:00** Aktuaalne Kaamera
22:30 Päeva püük
23:00 Võõramaalane
23:00 Leek läidab luule

N 24. aprill



00:10 Ringvaade **01:15**
Südameasi **02:05** Ajavaod
02:30 Esimene stuudio
02:57 ERR.ee uudised **05:45**
Ringvaade **06:45** Terevisioon
09:10 Terevisioon **11:30**
Hommik Anuga **12:45** La
Promesa **13:50** Pulss **14:10**
Miss Marple **15:40** Südameasi
16:30 Önne 13 **16:55** IT-vaatlik
17:00 Aktuaalne Kaamera
17:05 Pulss **17:30** La Promesa
18:30 Aktuaalne Kaamera
19:00 Ringvaade **20:00** OP
20:55 Kultuuri kodu **21:00**
Aktuaalne Kaamera **21:30** Sport
21:40 Esimene stuudio **22:05**
Tervise radadel **22:50** Von Fock
23:35 Pealtnägija



01:00 Öhtul! **01:55** Viimane
võmm **02:50** Päriselu lood:
Karvased või tuunitud naised?
03:45 Minu kodu on parim
05:00 Postimees.ee
05:30 Reporter **06:30** Tele-
hommik **09:05** 15 küsimust
09:35 Telehommik **12:25**
Kodud rahaks **13:25** Kodus
ja võõrsil **13:55** Monk **14:55**
Mägi päästjad **15:55** Armastuse
hind **16:55** Kevad südames
18:00 Viimane võmm **19:00**
Reporter **20:00** 15 küsimust
20:30 Vaprad ja moodsad
21:30 Öhtul! **22:30** Kaugele siit
23:30 Kanal 2 – 30!



00:35 Alaska uudised **01:35**
Meisterkook **02:35** Kahevõitlus
03:10 Suur lotokolmapäev:
Rooside sõda **04:15** TV3
uudised **05:10** Downton Abbey
06:00 TV3 uudised **07:00** 6 kan-
gelast **07:35** Jänku Juss **07:50**
Kirgedes torm **09:00** Võidustuu-
dio **10:00** Eluga Hispaaniasse:
kinnisvara eri **11:00** Võimalik
vaid TikTakis **11:30** Suur loto-
kolmapäev: Rooside sõda **12:30**
Puhkus isadega **13:30** Lillepood
14:00 Kahevõitlus **14:30**
Rosamunde Pilcher: Armastuse
leegid **16:30** Kirgedes torm
17:30 Suletud uste taga **18:30**
Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised
20:00 Kaks Kanget Austraalias
21:00 Kättemaksukontor
22:00 Suure Mamma maja 2



00:10 Pühapäevalõuna **00:35**
Leping **02:25** Päeva püük **02:55**
ERR.ee uudised **07:00** Stella ja
Sam **07:10** Kauboihamster Villi
07:20 Floor paneb reeglid paika!
07:30 Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood **07:50** Ernest ja
Celestine **08:05** Mutihärra Mutik
08:15 Pörsas Peppa **08:20** Ange-
lo reeglid **08:45** Oodo **08:50**
Sam ja Julia **09:00** Ringvaade
10:00 Ohhoo! **10:30** Parlament
11:00 Betty diagnoosid **11:45**
Impuls **12:40** Naisspioonid
II maailmasõjas **13:35** Eesti
raamat **13:45** Esimene stuudio
14:10 Leek läidab luule **15:25**
Mina ka **15:30** Ninjakunstnik
16:00 Mikk-Mikk ja seenerahvas
16:10 Ollie ja Kuu
16:20 Kõlakogu ja
16:28 Robot Ruudi avastab
maailma
16:30 Tom Gatesi äge maailm
16:45 Sam ja Julia **16:50** Oodo
17:00 Angelo reeglid
17:10 Stella ja Sam
17:25 Pörsas Peppa
17:30 Lepatriinu ja Musta Kassi
imelised lood
17:50 Lunnisaar
18:00 Kosmo
18:25 Muumioru lood
18:45 Ohhoo!
19:15 Kultuuriuudised
19:25 Aktuaalne Kaamera
19:30 Parlament
20:00 Elu allpool nulli
20:45 Ökomajad
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Luna TV
21:55 Kalamaja blues
22:00 Daaaaaail!
23:15 Tüdrukutebande

R 25. aprill



00:25 Ringvaade
01:25 Südameasi
02:15 Ajavaod
02:40 Esimene stuudio
03:06 ERR.ee uudised
05:45 Ringvaade
06:45 Terevisioon
09:10 Terevisioon **11:30** OP
12:30 Kultuuri kodu **12:35** La
Promesa **13:35** Pulss **13:55**
Siiski veel Alice **15:35** Süda-
measi **16:25** Önne 13 **17:00**
Aktuaalne Kaamera **19:00** Ring-
vaade **20:00** Von Fock
20:40 Minu pidu **21:00**
Aktuaalne Kaamera **21:30** Sport
21:40 Chelsea detektiiv
23:15 Tuled kodusadamas
23:45 Salapärase saared
Vaikses ookeanis



00:30 Kelgukoerad **01:20** Öhtul!
02:15 Päriselu lood: Sünnitav
Eesti **03:10** Kelgukoerad
04:00 Minu kodu on parim
05:10 Postimees.ee
05:30 Reporter **06:30** Telehom-
mik **09:05** 15 küsimust
09:35 Telehommik **12:25**
Vaprad ja moodsad **13:25** Kodus
ja võõrsil **13:55** Monk **14:55**
Mägi päästjad **15:55** Armastuse
hind **16:55** Kevad südames
18:00 Viimane võmm
19:00 Reporter
20:00 Kas lõõme käed?
21:30 Alo **22:00** Mängude öhtu



00:05 Kerge elu **01:05** Kaks
Kanget Austraalias **02:05** Kät-
temaksukontor **03:10** Hull sinu
järele **03:35** Kahevõitlus **04:00**
TV3 uudised **04:55** Downton
Abbey **06:00** TV3 uudised **07:00**
6 kangelast **07:35** Jänku Juss
07:50 Kirgedes torm **09:00**
Võidustuudio **10:00** Kaks Kanget
Austraalias **11:00** Kättemaksu-
kontor **12:00** India Xpress:
pöörane seiklus tuk-tukkidega
13:00 Kilu seljakotis **14:00**
Kahevõitlus **14:30** Rosamunde
Pilcher: Tuul üle jõe
16:30 Kirgedes torm
17:30 Suletud uste taga
18:30 Kahevõitlus
19:00 TV3 uudised
20:00 Taavi Katiga Indias
21:00 Kolmekas
22:30 Puhkuse sõbrad



00:10 Leon **02:20** Kalamaja
blues **02:25** Luna TV **02:50** ERR.
ee uudised **07:00** Stella ja Sam
07:10 Angelo reeglid **07:20**
Pörsas Peppa **07:30** Lepatriinu
ja Musta Kassi imelised lood
07:50 Tom Gatesi äge maailm
08:05 Kõlakogu ja **08:10** Lunnisaar
08:15 Sam ja Julia **08:25**
Sam ja Julia **08:30** Mikk-Mikk ja
seenerahvas **08:40** Oodo **08:50**
Ollie ja Kuu **09:00** Ringvaade
10:00 Ohhoo! **10:30** Parlament
10:55 IT-vaatlik **11:00** Lõhna
järgi: haistmismeele saladus-
ed **11:55** Kirjandusministri
juures **12:25** George Michael.
Kunstniku portree
14:00 Esimene stuudio
14:25 Jagatud valgus **15:30**
Operatsioon Ai **16:00** Mikk-Mikk
ja seenerahvas **16:10** Ollie ja
Kuu **16:25** Kõlakogu ja **16:30**
Tom Gatesi äge maailm **16:40**
Väike täitsa suur poiss **16:45**
Sam ja Julia **16:50** Pips ja Popi
17:00 Angelo reeglid
17:10 Stella ja Sam **17:25**
Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu
ja Musta Kassi imelised lood
17:50 Lunnisaar **18:00** Kosmo
18:20 Muumioru lood
18:43 Kriipsu Juku kodu
18:45 Ohhoo! **19:15** Kultuuri-
uudised **19:25** Aktuaalne
Kaamera **19:30** Parlament
20:00 Roheline planeet
21:00 Aktuaalne Kaamera
21:30 Trumpi müüri radadel
22:00 Billy Elliot
23:50 George Michael Londonis

Tirilimps-poolteist

Tagalahe-äärsed mälestused

ADO TUUGA

Meie, kes olime enne naernud ja elevust üles näidanud, tõmbusime nüüd tagasi, silmad ja kurk kipitamas mürgisest pilvest.

Järgmine katse tõi endaga kaasa veelgi suuremat elevust. Tiidu silmad põlesid põnevusest, kui ta kaks pöörast koostisosa, alumiiniumipuru ja kaaliumpermanganaadi kokku segas. Hoolikalt valminud segu mähkis ta hõbepaberisse. Süütenööriks olid tikud. Kõik hoidsid hinge kinni, oodates, mis nüüd juhtub. Ja siis käis pauk, nagu oleks kogu universum õhku lennanud.

Samasugune laeng lendas kord õhtuhämaruses internaadi toaknast päevases vahetusest lahkuva kasvataja jalge ette. Õhtuse vaikuse rikkus üle internaadi õue kajav hirmunud karjatus.

Ilmselt nende vempude eest on Tiit koolikroonikas ära märgitud: „1966. aasta jaanuar. Mureks on uus „pärl“. Tiit Older, kes sai valju käskkirja mitmesuguste vempude eest.”

Sügisel ja kevadel, kui ilmad soojad olid, veetsime tunde rah-

vastepalli mängides. See ei olnud lihtsalt mäng – see oli tõsine spordiala, kus poisid ja tüdrukud andsid kõik, et vastaseid mänguplatsilt välja visata. Põlved ja küünarnukid olid pärast mängu marraskil, kuid see ei häirinud kedagi. Mänguhoos polnud valu oluline.

Meenub üks väga keeruline spioonimäng Ain Seppikuga. Mängisime internaadi I korruse garderoobide ja kuivatusruumi juures. Seda ruumi kasutati mudaravila linade kuivatamiseks. Talvel pandi meie märjaks mängitud riided sinna kuivama. Ruum haises kohutavalt. Aini väl- ja mõeldud mängus kirjutasime seal salakirju ja voltisime neid väikeseks, peitsime ja otsisime.

Hiljem sai Ainist kooli kom-somolikomitee sekretär. Sundis mindki sinna organisatsiooni astuma. Pärast kooli lõppu anti mulle kinnises ümbrikus kom-somoli- ja ametiühingute piletid kaasa, et need uude kooli üle anda. Põletasime grupivennaga oma piletid Tallinna ehitus- ja mehhaanikatehnikumi (TEMT) ühiselamu toas ära.



1962. Autor on hundikostüümis.

ERAKOGU

2002. aastal sai Ain Seppikust Eesti Vabariigi siseminister.

● Minu rekord - hüpe üle viie poisi – polnud pelgalt füüsiline saavutus, vaid ka näide meie ühisest pingutamisest.

Akrobaatika

Akrobaatiline võimlemine oli tõeline spordiala, mis täitis algklassides meie südamed elevuse ja rõõmuga. Esinesime lastesanaatooriumi suures saalis. Meie et-teasteks olid keerukad ja kaela-murdvad hüpped, mis tekitasid pealtvaatajates põnevust ja imet-

lust. Hoogu võttes sai käed ees hüpatud üle neljakäpukil olevatest poistest. Kätele maandudes tuli teha kukerpall ja püsti jääda. Siis jooksupu ümber ja uus hüpe. Minu rekord – hüpe üle viie poisi – polnud pelgalt füüsiline saavutus, vaid ka näide meie ühisest pingutamisest. See oli kinnitus, et ma oma füüsilise puudega olen võimeline saavutama midagi erakordset, midagi pöörast.

Aula

Kooli saalis peeti sünnipäevi ja klassiõhtuid, mis aitasid koolielu lõbusamaks teha. Sünnipäevi pidasime vist iga kolme kuu tagant. Peaks oli kooli saali kaetud pikk laud maiustuste, võileibade ja morsiga. Lauas kõlas iga kuu kohta laul: „Kes ...kuus on sündinud, need tõusku ülesse!“ Kõigi silmad pöördusid sünnipäevalaste poole, kes tundsid, nagu kogu maailm oleks nende ümber peatunud, ja see hetk oli vaid nende jaoks.

Mängud ja tantsud olid lihtsad, ent kaasahaaravad.

Järgneb

SUDOKUD

8			5	6			9
				3			
	9		1	4		7	
6	2					8	4
		5			9		
4	1					6	2
	6		3		8		2
				2			
3			6	5			8

	5			3			9
		3	8		9	7	
				7			
8	9			5			1 2
		4			5		
5	3			1			8 7
				2			
		2	4		5	8	
	8			9			7

KUHU MINNA

● KINO

Haapsalu kultuurikeskuses:

„Uhke printsess“ 17. aprillil kl 15.
„Fränk“ 17. aprillil kl 17.30.
„Veepidu“ ja lühifilm „Ääremängijad“ 19. aprillil kl 11, 21. aprillil kl 17.30, 23. aprillil kl 19.30, 24.–25. aprillil kl 17.30.
„Head inimesed“ 19. aprillil kl 13, 23. aprillil kl 17.30.
„Minecrafti film“ 17. aprillil kl 13 ja 19.30.

● KONTSERT

Haapsalu kultuurikeskuses:

19. aprillil kl 19 Kristjan Randalu „Marginaalid ja dividendid“. Pilet Piletikeskuses 20.90, kahele 39.90. Enne algust 25.-

22. aprillil kl 19 Jaan Tättte kontsertetendus „Minu lugu“. Pilet 35.-/30.- Piletilevis.

● TEATER

Haapsalu kultuurikeskuses:

25. aprillil kl 19 Haapsalu noorte teater: „Ingerimaale“. Pilet 15.- Fientas.

25. aprillil kl 19 Daniel Veinbergi stand-up show „Rahutu“. Pilet 17.- Piletilevis.

● MUUSEUMID

Haapsalu linnuse muuseum

K-P 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus

K-P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda

R-P 11–17. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum

K-P 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum

(Kadarpiku küla, Lääne-Nigula): R-P 11–16. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum

(Sadama 32, Haapsalu) T-L kl 10–16. Muul ajal ettetellimisel, tel 5562 3993. www.aiboland.ee.

Rõude muuseum 1. oktoober – 1. mai avatud ettetellimisel roudemuuseum@gmail.com või telefonil 5683 1203, Maie.

Lihula muuseum on avatud etteteatamisel E-R 10–17.

Tel 5333 8586. E-post: lihulamuuseum@laaneranna.ee.

● NÄITUSED

Keskraamatukogus (Posti 3):

trepigaleriis Haapsalu illustratsioonirühmituse näitus „Väikese lida lilled ja teised lood“ 30. aprillini.

Vitriinides Haapsalu Viigi kooli õpilaste tööd 25. aprillini.

Lasteosakonnas (Wiedemanni 11): Haapsalu kunstikooli õpilaste kollaažide näitus „Jacques Prévert 125“ ja Maarika Lekarkini maalinäitus 30. aprillini.

Haapsalu linnagaleriis (Posti 3):

Jenny Grönholmi ja Jass Kaselaane „Kevad Läänemaal“ 27. aprillini. Avatud K-P 12–18.

Haapsalu kultuurikeskuse fuajees (Posti 3):

Vendo Jugapuu fotonäitus „Pildistatud elu: Haapsalu lavadel ja linnaruumis“ 30. aprillini.

Haapsalu kunstikoolis

(Jaani 2): majagaleriis kunstikooli täiskasvanute kursuste õpilaste tööde maal, keraamika ja metallehistöö 19. aprillini.

Keldrigaleriis: Iris Talli ja Sofia Šikirjavaja isikunäitus „Silmaga kuuldud, kõrvaga nähtud“ 19. aprillini.

hoovigaleriis: Läänemaa ühiskümnaasiumi loovkünstleriala lõputööde näitus „Hingelt hingele“. Avatud kuni 26. aprillini. Galerii avatud T-R 14–18, L 12–16. Tasuta!

Eesti raamatu aastale pühendatud Haapsalu linna lasteaedade vabaõhunäitus: Haapsalu kesklinna lasteaedade Tarekese maja kuni 27. aprillini. Asukoht: Haapsalu kunstikooli (Jaani 2) nurgal. Avatud 24/7.

Haapsalu pitsikeskuses: 26. aprillini näitus „Häid kevad-pühil“. Tasuta.

● RAAMATUKOGUD

Keskraamatukogu (Posti 3) ja **lasteosakond** (Wiedemanni 11) E-R 10–18, L 10–15, **laenutus-**

punkt (Kastani 7) T 14–17, R 11–14. **Keskkoogu** (Posti 3) 16.–19. aprillil SULETUD.

Lasteosakond 16. ja 18. aprillil SULETUD.

Uuemõisa raamatukogu (Ehitajate tee 3, Uuemõisa) K-N 12–13.30, 14–20, L 10–15. 16.–19. aprillil SULETUD.

Asuküla raamatukogu

(Mägari küla) T-K 10–18, N 10–16, R 09–15. Iga kuu 2. ja 4. laupäeval 9–15. 16.–18. aprillil SULETUD.

Ridala raamatukogu (Kooli 1, Panga küla) E-K 10–18, N 14–19, R 10–14. 16.–18. aprillil SULETUD. www.lib.haapsalu.ee.

Kuulutage 1 kuu paberlehes, kingime 1 kuu veebis tasuta.

Lääne Elu

Võtke ühendust le@le.ee.

Toimetuse aadress:

Posti 30, 90504 Haapsalu.

Toimetis 473 7222,

kuulutused ja reklaam 473 7111,

e-post info@le.ee, reklaam@le.ee

Kodulehekülj: www.le.ee

Peatoimetaja Alvar Õepa

Toimetajad Kaie Ilves, Urmas Lauri,

Malle-Liisa Raigla, Andra Kima,

Kaire Reiljan, Juhana Hepner

Keeletoimetaja Riina Tobias

Küljendaja-kujundaja Tiina Kelviste

Reklaamitoimetaja Elina Lumeste

Kliendihaldur Mai Sarv

Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504

Haapsalu, tel 473 7222

Trükitud Printallis

Pangakontod

Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031, SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Kojukandeprobleemid:

tel 661 6616, info@omniva.ee.

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda Pressinõukogusse pn@eall.ee.

MÜÜK

HAAPSALU UKSETEHAS
MÜÜB PUITBRIKETTI.
UUS HIND 200.-/alus!
INFO 472 0800.

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Autoraadiod ja -kõlarid. Autoalarmid. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

Müüa sõelumata mulda (turbasegu) Taebas, 10+km, lisandub veo hind. Info 5697 5216.

PUIT

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuud. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Müüa kuiva puud alates 65-, transport 3–9 ruumi. Tel 505 5203.

Kuivad pakitud kütteklotsid. Vedu tasuta. Tel 5383 9215.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa 3meetrist küttepuud: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletoomisega, miinimumkogus 15 tihu-meetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Küttepuude müük: valge lepp, sanglepp, kask, metsakuiv okaspuu. Mõõdud vastavalt soovile. Täpsem info: 5697 5216.

Müüa märga ja kuiva küttepuud. Tel 5394 0403, heiki@kukukv.ee.

Müüa 40 cm küttepuid. Tel 505 7166.

KEVADLAAT

Istikukasvataja Pollist müüb laupäeval, 19. aprillil Haapsalu turu kevadlaadal viljapuude ja marjapõõsaste istikuid. Info ja tellimine 5698 0890.

Arli Puukool müüb viljapuid, -põõsaid, maasika-, vaarika-, mustika-, viinapuutaimi jne L, 19.04 Haapsalu turu kevadlaadal. Info ja tellimine 518 8465, www.arlipuukool.ee.

LOOMAD

Sakala linnukasvatus müüb pühap., 20. aprillil LÄÄNEMAA bussipeatustes noorkanu 6.- ja siniseid, roheline munejad 10.-/tk (munemist al. juuni): 13.45 Risti Krooningsi tankla, 14.10 Variku, 14.25 Nõva, 14.50 Riguldi, 15.10 Pürksi, 15.35 Sutlepa, 15.50 Linnamäe, 16.05 Nigula kirik, 16.25 Taebla, 16.50 Haapsalu Tamrexi parkla, 17.10 Parila, 17.40 Martna, 18.00 Liivi, 18.20 Kullamaa kirik. Info 5374 1711.

AUTOD

Ostan Teie mistahes mootorsõiduki, haagise, mototehnika. Võib pakkuda seisvaid, riketega ja avariilisi masinaid! Raha kohe kätte! Tel 5552 2223.

LVÜ

Läänemaa vähiühing on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba üle kümne aasta.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013.

MITMESUGUST

Võtame vastu üleliigsed raamatud. Tuleme ise järele. 5615 5175.

TEENUS

Developing Ehitus OÜ

Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.

Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele.

Tel 5566 1168.
E-mail: info@developingehitus.ee.

Korstnapühkimisteenus ja tõmbeprobleemide lahendamine. Korstnapitside ehitus ja remont. Tel 5342 2642.

Ohtlike puude raie, võsalõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Teostame majade, abihoonete ja aedade ehitusi, tänavakivide paigaldust, võtmed kätte lahendused. Dekkan.ehitus@gmail.com. Tel 5632 7955.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, karg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus. Saabtehtud OÜ, 5454 0423.

Puurkaevude ja maaküttekäevude puurimine ning projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Hauaääriste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Õunapuude noorendus-, kasvu- ja harvenduslõikus, puude kujundamine, mahavõtmine, hekkide lõikus, okste koristus. 5817 1670, Reio.

Teostan kruusakattega teede greiderdamist alussahaga autoga. Purukruusa, killustiku ja sõelutud mulla müük. Ekskavaatoritööd 16T ratasekskavaatoriga, teeäärte puhastamine võsagiljotiiniga, haljastustööd. Tel 508 6317.

Korstnapühkimine ja kütteseadmete remont. www.laanekorsten.ee. Tel 553 1826.

Salvkaevu kaevamine, puhastamine, remont, rõngaste vahetamine, kaevumaja ehitus ja käsipumpade remont. 557 4792.

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada

LÄÄNEMAA KRIISIABI-KESKUSEST

Psühholoogiline nõustamine 515 9572 / 5560 2367
Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (eesti k) - 5671 4273
Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (vene k) - 552 0094
Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või asukoht kokkuleppel nõustajaga, sh Kastani 7, Haapsalu.

Täpsem teave laanemaakriisiabikeskus. weebly.com/

TÖÖPAKKUMINE

Tene Kaubandus pakub tööd: CNC-pingil (Auer), programmide sisestamine ja seadistamine, CNC-pingi hooldus ja korrashoid, valmisolek töötamiseks teistel puidupinkidel. Sobival kandidaadil on hea tehniline taip ja täpsus, oskus lugeda ja mõista tehnilisi jooniseid, puitmaterjali tööstmine nõuab füüsilist tugevust ja vastupidavust. Kirjuta töösoovist: eke@tene.ee.

Tene Kaubandus pakub tööd PUIDUPINGI OPERAATORILE. Töö erinevatel puidutöötlemise pinkidel, pinkide hooldus ja töökoha korrashoid, puitmaterjali kvaliteedi hindamine, valmistoodangu kontroll. Sobival kandidaadil on tehniline taip ja täpsus, oskus lugeda ja mõista tehnilisi jooniseid, arvuti kasutamise oskus. Tegemist on hooajatöoga. Kirjuta töösoovist: eke@tene.ee.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Loe veebis online.le.ee.



ANDRES AMMASE
FOND
HAAPSALULE
PÜHENDUNUILE

Täname Andres Ammase fondi toetamise eest!

Kooliõpetaja, ajakirjaniku, poliitiku ja dirigendi Andres Ammase (1962–2018) mälestuseks Eesti Rahvuskultuuri Fondi juurde loodud Andres Ammase fond annab välja **nelja stipendiumi**:

- Andres Ammase stipendium Läänemaale ja Haapsalule pühendunud inimesele
- väikese lugeja stipendium (koos Haapsalu lasteraamatukoguga)
- noore sportlase stipendium lootustandvale sportlasele ja tema treenerile
- Anneli Ammase hea ajakirjanduse auhind maakonnalehe ajakirjanikule

Annetuse saaja:
SA Eesti Rahvuskultuuri Fond
Pangakontod:
EE117700771000664610 LHV Pank
EE672200221001101347 Swedbank
Selgitus: annetus Andres Ammase fondi ja stipendium, mille heaks annetatakse PS Annetused on tulumaksuvabad



Meie siiras kaastunne Raina Jeebergile kalli elukaaslase kaotuse puhul.

Endised kolleegid Lääne-Nigula vallavalitsusest

Sügav kaastunne Raina Jeebergile elukaaslase lahkumise puhul.

MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts

Mälestame oma ühingu liiget TEUS TIJSSELINGI ja avaldame sügavat kaastunnet Rainale kalli elukaaslase lahkumise puhul.

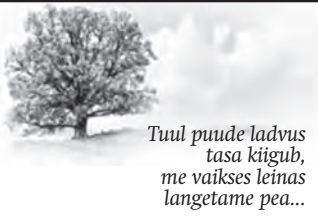
Lääne RPR

Avaldame sügavat kaastunnet Kaiale, Margusele ja Elenile kalli ema EEVI VOOREMAA kaotuse puhul.

Mõisaküla naabrite pered

Avaldame sügavat kaastunnet lähedastele kalli abikaasa, isa ja vanaisa ARVI HIIE kaotuse puhul. Jääme meenutama head inimest soojuse ja tänutundega.

MTÜ NordEstNõva



Tuul puude ladvus tasa kiigub, me vaikes leinas langetame pea...



HINGEVIIUL
MATUSEBÜROO

BÜROO AVATUD E–R 10–15 KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor), 5846 1111
www.hingeviul.ee
info@hingeviul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakumine ja info: hingeviul@gmail.com / 58 503 340

Toimetus on reedel, 18. aprillil SULETUD. Laupäeval, 19. aprillil leht ei ilmu. Järgmine leht ilmub teisipäeval, 22. aprillil. Lääne Elu toimetus soovib kõigile ilusaid pühi!





ANDRA KIRVA

Pitsikeskuses ootavad külalisi 31 kana

Veel järgmise nädala lõpuni saab Haapsalu pitsikeskuses näha käsitööselti kevadpühade näitust.

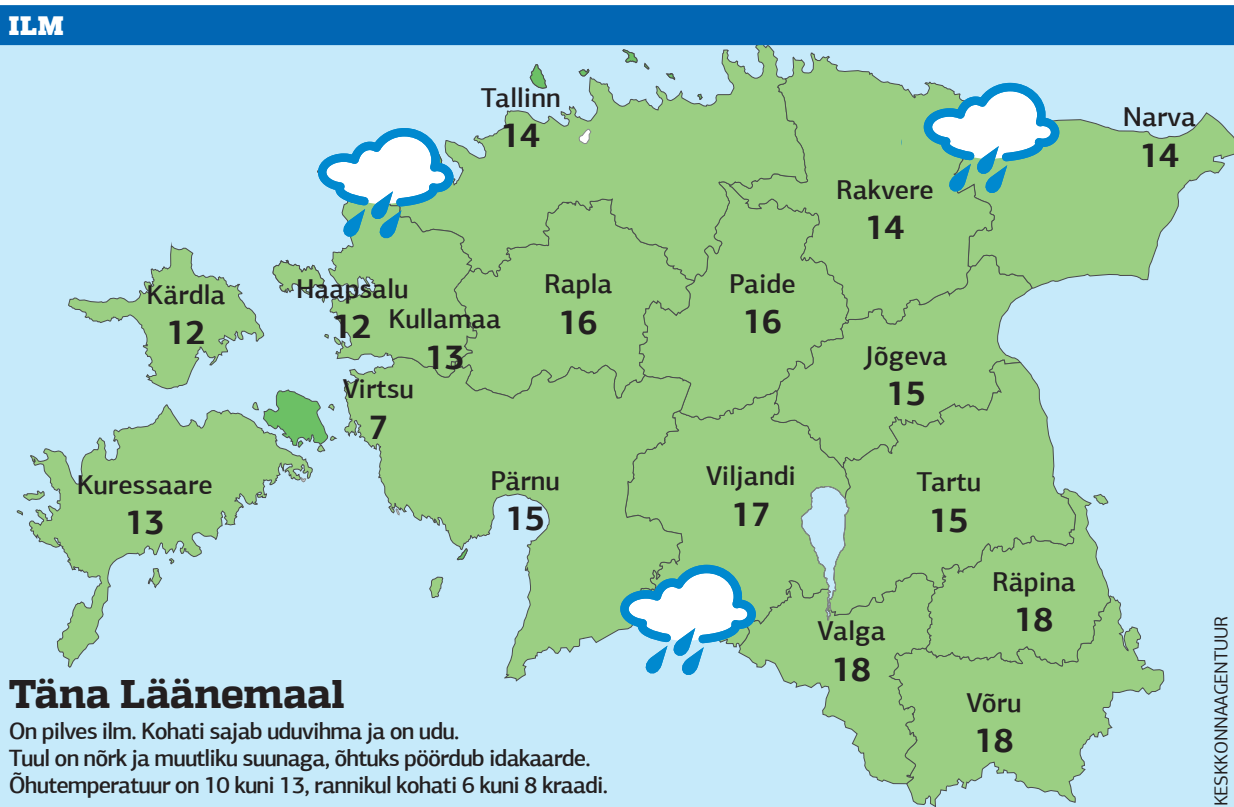
Vaadata on käsitööselti 22 liikme loodud 31 kaitsukana. Näituse idee on pitsikeskuse eestvedaja Mirje Simsi oma. „Meie tavapärase looming – Haapsalu sallid – on küll omalooming, aga vormistatud range reeglite järgi. Soovisin seekord välja pakkuda midagi vabamat,” ütles ta.

Kanu on nii kootud, heegeldatud kui ka õmmeldud; mõne kana algus on olnud hoopis mõne muu otstarbega ese.

„Näitusekanad ei ole müügiiks, paljudel on juba tulevane omanik teada. Minu lapselaps ütles, et kana seljas istudes on väga hea telekat vaadata,” rääkis ta. Väiksemaid pehmeid ja lustakaid linde on lihtsalt hea kaissu võtta.

ANDRA KIRVA

ILM



Täna Läänemaal

On pilves ilm. Kohati sajab uduvihma ja on udu. Tuul on nõrk ja muutliku suunaga, õhtuks pöörduv idakaarde. Õhutemperatuur on 10 kuni 13, rannikul kohati 6 kuni 8 kraadi.

Pühapäev

muutlik tuul
1–4 m/s

öö päev

7°...23°



Esmaspäev

muutlik tuul
1–7 (11) m/s

6°...22°



Teisipäev

muutlik tuul
3–8 (13) m/s

7°...13°



Kolmapäev

edela-, põhjatuul
2–8 m/s

5°...8°



KESKKONNAGENTS



VAATA KA
WWW.LE.EE

KASTANI

AVATUD IGA PÄEV 8-22

METSA

Põltsamaa Grillisalat 280g	4,61/kg	1,29 Tavahind 2,29
Tuunikalapasteet Abba 145g	10,28/kg	1,49 Tavahind 2,59
Šašlõki toorvorstid 400g, Rakvere	7,48/kg	2,99 Tavahind 4,50
Wõro Võileivavorst 800g	1,75/kg	1,49 Tavahind 2,49
Broileri pooltiivad 400g, Tallegg	4,98/kg	1,99 Tavahind 3,90
Kiisueine Sheba 4x85g	5,85/kg	1,99 Tavahind 3,50
Ajax Crystal Super Effect 500ml, Aknapuhastusvahend	3,98/l	1,99 Tavahind 2,99

Kastani Ostukeskus - Kuuse 28 / Metsa pood - Metsa 28

Dementsusega inimeste lähedaste tugigrupp Haapsalus!

28. aprillil kell 17
Kastani eakate päevahoius,
Kuuse 32a.

Tugigrupis räägime dementsuse sümptomite märkamisest, konfliktivabast suhtlemisest, enesehoiust ja paljust muust, mis inimestel südamele.

Ootame lähedasi jagama, küsima, kuulama! Kohapeal jagame infomaterjale.

Üritus on kõigile tasuta.

Tugigruppi juhivad
Annaliisa Täht ja
Talvi Toom.

Eelregistreerimine ja
lisainfo:
annaliisa@haapsaluhkk.ee
või tel 5886 2323.

Dementsuse Kompetentsikeskus

REINPAUL

OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA

Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluääred, leplikud, haavikud jne.

Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

Lääne Elu

paber- ja digilehe hinnakiri

PABERLEHT

1 kuu	13
3 kuud	38
6 kuud	73
12 kuud	133
E-arve	11

PABER+DIGI

1 kuu	17
3 kuud	48
6 kuud	92
12 kuud	170
E-arve	14

DIGILEHT

1 kuu	8
3 kuud	20
6 kuud	37
12 kuud	74
E-arve	7

DIGILEHE
PÄEVA-
PILET
1,50

473 7111

le@le.ee

OPTIPROF

Broneerimine E-R 9–15
Telefon 5326 8045
www.optiprof.com

Silmaarst (dotsent) Jaakko Teikari

Haapsalus 19.04.2025

Visiiditasu (95€) sisaldab kahte sõeluuringut (Laser LSO+OCT) tasuta (väärtsu 182€).

EU toel

MASTER OF PUBLIC HEALTH, AMERICAN BOARD OF OPTICANRY CERTIFIED
EUROPEAN BOARD OF OPHTHALMOLOGY DIPLOMATE
SERTIFIKAAT: EESTI, SOOME, ROOTSI, NORRA, INGLISMAA

SPORDIKLUBI PALIVERE KORRALDAB

10. MAIL 2025

30. PALIVERE MIILIJOOKSV

PALIVERE PÕHIKOOLI VASTAS METSAS
ERALDISTARDID KELL 11.00 - 13.00

VANUSEKLASSID
T/P kuni-6a
T/P 7-8 a. M/N 17-18 a.
T/P 9-10 a. M/N 19-29 a.
T/P 11-12 a. M/N 30-39 a.
T/P 13-14 a. M/N 40-49 a.
T/P 15-16 a. M/N 50-59 a.
M/N 60-vanemad

STARDIMAKS
15- JA NOOREMAD - 2 €
16- JA VANEMAD - 4 €

ESMAKORDSELT KA LÄÄNE-NIGULA VALLA MEISTRIVÕISTLUSED
1609 M MAASTIKUJOOKSUS

Registreerimine kodulehel paliveremiil.weebly.com
või kohapeal enne starti

AVATUD KODUKOHVIK

LÄÄNE-NIGULA VALLA MEISTRIVÕISTLUSED

Logo: SULA, KIPAX, RÄNNA-ROOTSI, JANSAPUIT, BELLFIRE, LINNAPÄE, PETKON OÜ, NEVI, TRADEX, LÄÄNE-NIGULA VALLA MEISTRIVÕISTLUSED

KOGU PERE HAMBARAVI

indent.ee/broneering/

Jaama 15, Haapsalu
+372 473 74 65

TERVISEKASSA PARTNER

INDENT HAMBARAVI